

Søren Lassen

Barndomserindringer fra Selleberg i 1870'erne.

Fynske Årbøger 1940: 179-236.

© Historisk Samfund for Fyn

*Gengivet på Hvenegaard Slægtens hjemmeside www.hvenegaard-slaegten.dk
med venlig tilladelse fra Historisk Samfund for Fyn.*

Selleberg

BARNDOMSERINDRINGER FRA SELLEBERG I 1870'ERNE

Af Søren Lassen

II

Efteraaret.

Medens Dagene i Almindelighed gled nogenlunde éns hen paa Selleberg, indtraf der dog til de forskellige Aarstider Begivenheder, der optog i alt Fald Børnenes Sind stærkt. Lad os begynde med Efteraarets Mærkedage.

Naar Høsten var forbi, kom endnu Indbjergning af mange andre Ting. Nedplukning af Æbler og Pærer var noget ganske dagligdags i September; der plukkedes „Mullebusser“ (Forvanskning af mouille bouche — væder Munden), en Sort kuglerunde Pærer, og af Æbler var der Completnobler, Rosenhæger og andre nu forsvundne Arter. Nøddeplukningen, hvor vi gik i Skoven med en Mulepose bundet om

Halsen til Nødderne, var straks noget festligere, men kunde ikke maale sig med den Dag, hvor vi plukkede Humle. Da sad nogle til-sagte Koner og Husets Piger paa Humlepladsen paa Havebænke omkring store Bryggerkar eller Vaskeballier. Gartneren skar Humlerankerne over ved Roden, og Havedrengene (Elever kaldes de nu) rykkede Stængerne op af Jorden og bar dem med de grønne, fulde Ranker hen til Karrene, hvor Fruentimmerne (det var den Gang ingen foragtelig Benævnelse) pillede de svulmende Humleknopper af og lod dem falde ned i Karrene. Hvis en af Havedrengene viste sig mindre galant, kunde det hænde, at Konerne tog ham ved Vingebenet og puttede ham ned i et Kar, hvor de begravede ham i Humlen; og den samme Behandling fandt vi Børn os ikke ugerne i, naar vi kom derned; men naturligvis skulde vi skribe og sprælle og stritte imod af alle Livsens Kræfter. Naar Plukningen var forbi, blev Rankerne viklet af Stængerne, og disse blev stillet op midt paa Humlepladsen med Toppene mod hinanden, saa de dannede et kegleformet Hus, Humlehuset. Da havde vi i Efteraarets Kulde og Slud en lille lun Stue derinde, hvor vi kunde lege; snart forestillede Huset en grønlandsk Hule, snart et Indianertelt, eller ogsaa var det Kostald; de, der skulde agere Køer, blev saa bundet derinde ved Hjælp af de Humleranker, der endnu laa udenfor.

I det hele taget kom der et Præg af Hygge over en Gaard som Selleberg, naar Husene blev fyldt med Sommerens Produkter. Laden var fra Høstens Tid fuld af Korn, og mangen Dag hørtes den hyggelige Rumlen af Tærskemaskinen, som blev trukket af 2 Spand Heste. Nu fyldtes ogsaa Lofterne: Paa ét Loft blev der lagt Boghvede; den dyrkedes i en af Smaaløkkerne; den var jo nødvendig til den fynske Nationalret: Boghvedegrød. Ved Siden af Boghveden laa der en stor Dyrge Kommen, som avledes paa et helt stort Parti i Haven, og som anvendtes til den hjemmelavede Ost. Paa Kvistloftet anbragtes Løg, Kamilleblomster til Bedstemoders „Kamélthe“ samt Hyldeblomster, hvorefter der lavedes Hyldebrændevin, som var god, naar en Patient trængte til en Svedekur. Snart fyldtes ogsaa de tomme Stalde med Kvæget,

som toges hjem fra Marken, og det var helt oplivende af og til at høre Brøl af en Ko fra Stalden. Lidt senere indtraf Faareklipningen, som besørgetes af Husmandskoner; Ulden blev lagt til Tørring paa et af Lofterne, indtil den senere blev kartet og spundet af Pigerne.

Naar det blev rigtig Efteraar, begyndte Slagtningen, først af et Par Køer. Det var spændende at se en af Røgterne trække Offerdyrene ned i Birkendeporten og lukke Portlemmene i, saa vidste jeg, at et Øjeblik efter faldt først den ene Ko og saa den anden for et Kølleslag paa Panden. Jeg havde paa en Maade stor Lyst til at se denne Nedslagtning; men naar det kom til Stykket, løb jeg min Vej i Skræk i Stedet for at overvære Forestillingen. Marven af de slagtede Køer blev anvendt til Pomade, der blev kogt paa Komfuret og derpaa for Vellugtens Skyld blandet med lidt Eau de Cologne; saa blev den i flydende Tilstand hældt i gamle Salvekrukker for at storkne og derpaa hengemt til Brug i Aarets Løb. Naar jeg da skulde ud i Stads, blev der først riet en ren Strimmel i min Trøje, og derpaa blev Haaret gnedet godt ind i den hjemmelavede Pomade, saa Lokkerne glinsede, naar de blev redt glat hen over Hovedet og kun i Panden blev sat op til en Hanekam; men saa var jeg ogsaa disponeret til at afsætte Fedtepletter paa alt, hvad jeg rørte ved med Hovedet.

Lidt senere foretoges Slagtning af en Del Faar. Deraf fulgte et Traktement en af de første Middage, nemlig kogte Faarehoveder, der af de voksne ansaas for en stor Raritet; men Børnene syntes, de saa saa uhyggelige ud, disse Faarehoveder med de skinnende hvide Pandeskaller og de slimede Øjne i Øjenhulerne. Et andet Produkt af Faareslagtningen var de røgede Faarelaar, hvorefter der gerne var ét paa Aftensbordet hele Vinteren; en Skive deraf paa et Stykke Brød med hvidt, afsmeltet Gaasefedt var en ren Himmerigsmundfuld. Tællen af Faarene brugte man til at støbe Lys af: Efterat Pigerne Dagen forud havde lavet Væger, blev der stillet et rundt Apparat op foran Komfuret; Vægerne blev én for én dyppet i en Gryde varm, flydende Tælle og hængt paa den runde Tingest, som lidt efter lidt blev helt

behængt, medens den langsomt drejedes rundt; naar man saa igen naaede til de første Lys, blev disse atter dyppet i Gryden og fik et nyt Lag Tælle paa, og saadan blev man ved, til Lysene havde faaet den Tykkelse, man ønskede. Naar man tog Lysene i Brug, maatte de af og til pudses eller snydes, ellers blev Tanden for lang; dertil havde man Lysesakse, der laa paa Lysestagens Plade; men de mere behændige kunde ogsaa ved et rask Snuptag snyde Lyset med Fingrene uden at brænde sig. Det mest spændende ved Lysestøbningen var, naar de tilsidst støbte to Helligtrekongerslys, d. v. s. Lys, der paa Midten delte sig i tre Grene, og dér, hvor Grenene gik ud fra Hovedlyset, blev der puttet en lille Pakke Krudt ind, som blev dækket af Tælle; disse Lys blev saa omhyggeligt opbevarede til Helligtrekongers Aften.

Hovedbegivenheden i Slagtetiden var alligevel Svinelagtningen. En mørk Morgen i November Kl. 3-4 vaagnede alle paa Gaarden (ogsaa Børnene) ved et frygteligt Hyl fra Svinestien. Skriget blev stærkere og stærkere, medens et stort Svin blev trukket gennem Marslevporten ind i Vaskerummet i Mejeribygningen; pludselig kulminerede Hylet og endte i et Gisp, naar Niels Avlskarl stak Kniven i Struben paa Dyret. Dette gentog sig en 7-8 Gange, for saa mange Svin skulde slagtes til Vinterforbrug. Naar vi saa langt senere kom op, saa vi Svinekroppene, der var gjort i Stand, hængende ude i Gaarden paa Stiger, som var lænet op mod Mejerimuren. Nu begyndte Travlheden i Køkkenet; nogle Huskoner var tilsagt til Assistance, og Moder og Gane for omkring med uldent Tørklæde om Hovedet og Klodssko paa Benene. Der blev rørt Blod og Gryn i store Gryder til sorte Pølser, og der blev stoppet Medisterpølse og sat Pøsepinde for, og havde Huset under Faareslagtningen lugtet af Tælle, saa lugtede der nu overalt af Fedt og Timian. Førstegrøden af Slagtningen var Svinerygsuppe, og saa fulgte de næste Dage „Revelssteg“ og Pølser. En Del af dette blev naturligvis nydt af Familien selv, men meget blev ogsaa sendt til Venner og bekendte i Byen, der hvert Aar glædede sig til den traditionelle Slagtemad, og meget blev givet til fattige paa Egnen; mange store Laagkurve, hvoraf der tidt stak en Skank

ud, blev pakkede og af Kusken kørt rundt til dem, hvis Navne stod paa en paabunden Seddel. Men Hovedmassen af de slagtede Svin blev dog saltet til Hjemmebrug i det kommende Aar. Noget af dette saltede Flæsk blev lagt i Tønder i Saltkælderen, hvor der ogsaa stod mindre Tønder med Sild i Lage; men det, der skulde gemmes i længere Tid, blev lagt i „Flæskebingen“, en kæmpemæssig Trækiste, der stod i Kælderen „Midterparti“; dér blev det pakket ned i Halm. Naar det saa skulde bruges, stod Kokkepigen paa en Trappestige „med Hovedet ned og Enden i Vejret“ og pakkede med Besvær Flæskestykkerne op af Halmen. Med Slagtningen var Efteraarets Glæder forbi; men saa kom Vinteren, hvis første Begivenhed var

Bedstemoders Fødselsdag

den 11te December. Der blev i mine Barneaar ikke gjort egentlige Middagsselskaber hjemme. Men til Bedstemoders Fødselsdag ventedes altid mange fremmede. Disse blev dog ikke bedt, men kom af sig selv. Det var da spændende at sé, hvor mange af Familien „nede fra Landet“ (Svendborgegnen) der kom, og for Moder var det en stor Spekulation, hvor mange der skulde redes op til i Gæstekamrene, og hvor mange der skulde dækkes til; at man ikke kunde rummes i Spisestuen, var givet; derfor blev der i Forvejen stillet et langt Bord op i Havestuen. Dagen før Festen lugtede der omkring i Huset af Brændevin, hvilket dog ikke betød, at der til Spisningen skulde konsumeres større Kvanta af denne Drik; men det kom af, at Kusken, iført blaat Forklæde og staaende paa mørkeblaa uldne Hosesokker med hvide Taaspidser, stod i Køkkengangen og pudsede Sølvtøj i revet Kridt og Brændevin. Saa kom alle Husets Skeer og Gaffler frem fra Buffetskuffen, hvor de til daglig laa gemt ovenpaa et Kobberstik, der forestillede Christian den 8des Kroning i Frederiksborg Slotskirke.

Paa selve Festdagen var hele Huset i Oprør: Moder stod paa en Stol og tog de store, tunge, hjemmegjorte Servietter ud af det vældige Egetræs Linnedskab; Gane tog Bedstemoders fineste Kappe ned af den Kappespind, hvorpaa den henstod i et lille Hjørneskab, og strøg

de brede Hagebaand pænt ud; jeg fik Ordre til at tage Overtrækket af Stole og Sofa i Kabinettet, hvorved det brogede Betræk med store højrøde Kaktus og lyserøde Roser kom til Syne. Ved 11 Tiden rullede en Vogn ind i Gaarden og saa maaske én til. Det var Familien „nede fra Landet“, der allerede kom og nu skulde opvartes med Frokost. Imidlertid tog Pigerne det blomstrede Porcellæn ned fra Hylderne i Fadeburet, og Bordet i Havestuen blev dækket. Saa kom vor egen Kusk kørende fra Odense med forskellige Sager og navnlig en stor Kurv med Kransekagen, som blev sat midt paa Bordet foran Bedstemoders Plads; den tog sig prægtig ud med en nøgen Engel paa Toppen og røde Sukkerroser paa Siderne. Fader gik nede i Vinkælderen med en Lygte og tog Vin frem: Munkevin med Etiketter med forgyldte Munke. Derpaa dækkede han l'Hombreborde i Spisestuen, der „för tillfället“ var indrettet til Herresalon. Der blev sat pletterede Stager med Lys paa Spejlkonsollerne og foran Bronzetaffelluret paa Bedstemoders Sekretær, og paa Spisebordet stod trearmede Stager. Naar det begyndte at mørkne, strøede Moder Kongerøgelse paa Kakkelovnspladen i Dagligstuen og strøg Ofenlak paa Kabinetskakkelovnen. Den blaa Lampe blev sat paa en høj Fod paa Bordet, og Æblekurven, der til daglig stod bag Kabinetsdøren, blev fjernet, kort sagt ethvert Spor af Dagliglivet maatte vige for det festlige. Saa blev Lysene i Stagerne tændt, og paa Klaveret blev begge Lysene tændt (ikke som til Hverdag blot det ene).

Men nu gik Døren fra Gangen op! Mon det var Gæsterne, der kom? Aa, det var bare Lærerinden, Frk. Thomsen, der kom ned fra sit Kammer paa Kvisten; men hun var prægtig pyntet i blaatærnet Silkekjole, og medens hun til daglig gik med bart Hoved, var hendes tynde Haar nu prydet med nogle sorte Blondehængler (Kappe kunde hun som ugift ikke bære). Ude i Gangen, hvor den store Hængelampe i Glasklokken med Prismerne udenom var tændt, stod Stuepigen i struttende hvidt Forklæde, parat til at løbe ned og lukke op for Vognene. Omsider begyndte Hundene at gå; nu var det Alvor. Vogn efter Vogn rullede ind. I en Lænestol i Kabinettet sad Bedste-

moder og gav Kur til Gratulanter, først til Herrerne, hvoriblandt Leth fra Klarskov udmærkede sig ved sit elegante Buk med sammen-slaaede Hæle; om ham stod der paa Egnen en særlig Nimbus, da vi vidste, at han en Gang havde danset med Kongens Kone, selveste Grevinde Danner. Herrerne var klædt i lysegraa Benklæder, Kjole, Fadermordere og stort sort Halsbind (Kjole med hvidt brugtes kun til større, særlig kirkelige Fester). Lidt efter kom Damerne ned fra Sovekamret: Tante fra Hannesborg i sort Silke, Crêpesjal og hvide Handsker, Fru Strøm, Madam Meyling o. s. v., og de blandede sig mellem de Gæster, der var kommet tilrejsende langvejs fra. Saa kom Stuepigen og Huskonen Ka' Oles ind med hver sin vældige Bakke, som de anbragte paa Divansbordene i de to Stuer. Paa disse Bakker stod en Del Assietter med Syltetøj: Aprikos, Fersken, Svedskeblommer og Jordbær samt Smaakager; midt paa Bakkerne stod et stort Glas Vand, flankeret af en Bunke Theskeer, men ingen Tallerkener. Hver af Gæsterne tog saa en Theske og spiste af én Slags Syltetøj, og naar man vilde have noget andet, skyllede man blot Skeen i Vandglasset og tog saa fat i en ny Assiet. Vandet i Glasset blev jo efterhaanden noget plumret, og efter vore Begreber var det heller ikke appetitligt at spise af noget Syltetøj, som en anden lige havde haft sin Ske i. Men Kompottallerkener kendte man den Gang ikke, og hygiejniske og æsthetiske Hensyn tog man ikke saaledes som nu. Efter dette Traktement gik Herrerne ind at ryge, og Damerne skulde saa forlystes med Musik, som min Søster, der var i Konfirmationsalderen, skulde præstere. Hun foredrog saa „En Morgen paa Alperne“, „Klänge der Liebe“ og „La prière d'une vierge“ og andre Salonstykker, som var paa Mode. Jeg begreb ikke, at min Søster, der endnu kun var en stakkels Tøs i korte Skorter, turde spille ved en saa højtidelig Lejlighed og for et saa ophøjet Auditorium af fine Damer; det løb mig koldt ned ad Ryggen derved. Men for øvrigt kunde hun rolig optræde, for jo længere hun spillede, des højere snakkede de gode Damer for saa, naar Concerten var forbi, at udtale de anerkendende Ord: „Hun spiller s'mæn med Følelse!“

Omsider skulde man til Bords. Man brugte den Gang ikke at bestemme, hvor Gæsterne skulde sidde, og heller ikke, hvem de skulde have til Bords. Der krævedes derfor megen Conduite af Herrerne, naar de paa egen Haand skulde tage Damer; der kunde let indtræffe den Malheur, at nogle Damer blev ladet ene tilbage, eller at et Ægtepar blev sidst og maatte have hinanden til Bords. For os Børn var det spændende at sé paa, hvordan den Tagen til Bords løb af. At Pastor Strøm førte Bedstemoder var en Selvfølge; men hvem vilde Fader tage? og hvem vilde tage Moder. Naar alle saa lykkelig og vel var blevet placeret, blev der serveret Kødletter i Sellerisaauce; senere afløstes dog dette af Postej med Hønsesalat. Hovedretten var Steg af en hjemmefedt Kalv og saa Dessert, ofte Butterdejskager med Æblegrød i. Naar Præsten holdt Talen for Bedstemoder, hørte vi andægtig til. Senere talte en anden for Fader og Moder, og ved Deserten kom altid en Skaal for Husets Børn. Jeg syntes, det var umaadelig flot, naar jeg med et Glas Vin og Vand i Haanden blev trukket frem og skulde klynke med flere af Gæsterne.

Hvordan det saa gik efter Spisningen, véd jeg ikke, for saa blev jeg puttet i Seng.

Julen.

Naar Fødselsdagen den 11. Dec. var overstaaet, kunde vi begynde at glæde os til Julen. Det første Tegn paa Julens Nærhed var, naar vi en Aften fik Lov at tage Juleskuffen frem; vi skulde undersøge, hvad der fandtes af Juletræsdyt fra tidligere Aar, og hvilke Ting der trængte til Fornyelse. En Del af de kulørte Glaskugler var gerne i Stykker, saa der maatte købes andre; men en stor Begivenhed var det, da Moder et Aar erklærede, at der ogsaa maatte anskaffes en ny Juleengel; den gamle Engels Voksansigt bar nemlig Præg af at have været for nær ved et Julelys sidste Aar. Men ellers syntes jeg, det var netop morsomt, naar de gamle Ting stadig kunde anvendes; det var som Venner, der kom og hilste paa os hver Jul.

Snart kom nu ogsaa den Dag, da vi skulde til Odense for at købe

ind til Jul. Der maatte da først konstateres, hvor mange Penge vi havde at raade over. Derfor fik jeg min Sparebøsse frem; det var en gul Gris af Lær; og Bestemmelsen var vist egentlig, at naar Pengene skulde bruges, skulde Grisen slaas i Stykker (slagtes); men det nænede jeg ikke; Pengene kunde godt tages ud uden at gøre Grisen Fortræd. Foruden Revnen i Siden, som Pengene var puttet ind igennem, havde den nemlig et lille rundt Hul under Halen. Ved at stikke en Strikkepind ind derigennem kunde jeg nok rage Pengestykkerne ud gennem Siderenvnen. Med Fireskillingerne og Enesteskillingerne gik det glat nok; vanskeligere var det med de større Markstykker, og var der et Par Dalere i, skulde der stor Behændighed til for ved Hjælp af Strikkepinden at faa dem til at glide ud. Men omsider var da Grisen tomt, og Pengestykkerne blev talt sammen; og hvis der da var f. Eks. 2 Rgd. 4 Mk. og 12 Skilling, kunde der lægges et flot Budget for Indkøb af Gaver. Denne Formueberegning gik for sig om Formiddagen.

Straks efter Middag kom den store, tunge Wienvogn for Døren, og indpakkede i meget Rejsetøj blev vi stuved ind i den. Men der var 1½ Mil til Odense, og det meste af Vejen var den lange, lige, kedelige Nyborg Landevej, hvor der intet morsomt var at se, og Samtale i Vognen var næsten umulig paa Grund af den stærke Rumlen og Rudernes Klirren. Derfor satte jeg mig gerne til at sove, men kun efterat have afkrævet Moder Løfte om at kalde, naar vi var nær Byen. Jeg maatte da endelig være vaagen, naar vi lidt udenfor Odense passerede Huset, hvor Skomageren med de 100 Børn boede; min Broder havde nemlig bildt mig ind, at i et sært udseende Hus i Forstaden boede der en Skomager, som havde 100 Børn; jeg var da begærlig efter at se den store Flok vrimle derudenfor, men blev skuffet; der løb kun en 4-5 Børn; hvor i al Verden var da de andre nogle og halvfems gemt hen? Vognens Rumlen forøgedes yderligere, naar vi kørte over den toppede Stenbro i Frederiksgade, og nu var det endelig rigtig By med sammenbyggede Huse! Lidt efter svingede Vognen ind i Porten paa Postgaarden, som var et fint Hotel. En kjole-

klædt Opvarter (man sagde i de Tider hverken Kelner eller Tjener) kom ud og lukkede dybt bukkende Vogn døren op, og Fader bestilte et Værelse; vi blev saa ført op i en 3 Fags Salon paa første Sal, hvor der var isnende koldt; men en „Jomfru“ kom straks og fyldte Kakkelloven med Brænde; foreløbig gav det kun Røg og Os; men inden vi skulde hjem om Aftenen, var Ovnen rødglødende. Saa gik jeg med Fader ned i Restaurationen, hvor han bestilte Kaffe bragt op paa Værelset. Dernede beundrede jeg et Fortunaspil, som var et Par Alen i Længde og stod paa høje Ben midt paa Gulvet; og over 50 Hullet var der en Klokke, som ringede, naar Kuglen løb i Hullet. Skete dette, maatte de Handelsrejsende og andre, som sad i Lokalet, give halve Bajere til den heldige Vinder. Naar Kaffen var sat til Livs, skulde vi ud i Byen og sé paa Herlighederne. Men først fik jeg Formaning til at gaa afsides; hvis jeg ikke besørgede, hvad jeg skulde, her, maatte vi siden oppe i Byen, hvor der endnu ingen Nødtørftsanstalter var, gaa ind til Skomager Huus og bede hans Søster, Jomfru Huus, om at laane et vist Møbel, og det var dog flovt. Paa Postgaarden var der et Rum, paa hvis Dør der stod „Kabinet“, hvilket højlig undrede mig, da Kabinettet hjemme var den fineste Stue, og her var det næsten et uartigt Ord.

Saa begyndte Familiens Vandring op i Byen. Først standsede vi ved Brødrene Tychsens Sukkervareforretning i Overgade. Der laa der i Vinduerne de dejligste Chokoladeskinker med Likør i; men de kostede ogsaa 8 Skilling Stykket, saa der vankede ikke ret mange af dem; desuden var der den Ulempe ved dem, at naar man bed Spidsen af dem, flød Likøren ud og ned over Hagen, og naar man saa vilde standse den nedflydende Vædske med Fingrene, blev disse ganske fjottede, og saa maatte man tørre dem paa Bukserne, der ikke havde godt af denne Imprægnering af Sukkerlikør. Navnlig beundrede vi dog det udstillede „Sukkertøj“; dette var Figurer: Løver, Heste, Svøbelsébørn, tykke Mænd o. s. v., lavede af Mel, Vand og Sukker. Alle Børn den Gang samlede paa Sukkertøj og havde det liggende i en gammel Cigarkasse; naar der saa kom fremmede Børn, viste man det med

Stolthed frem, og man nænnede ikke at spise det, før man havde haft det til Beskuelse et Aarstid; naar det saa ved de mange Fremvisninger var blevet halvt sort af snavsede Børnefinger, spiste man det om sider; men der skulde gode Tænder til, for det var i Tidens Løb blevet haardt som Sten.

Hovedmaalet for Julevandringen var alligevel Georg Henningsens Isenkrambutik paa Vestergade; naar man kom ind her, saa man straks kun Kotøjer, Leer, Save og andre Jernredskaber; men i Baggrunden førte en lille Trappe op til et Rum, hvor der i Tiden før Jul var Udstilling af Legetøj; og ikke blev Aladdin mere betaget af Hulens Pragt, end vi mindreaarige blev af det, vi her saa. Med Udraab af Begejstring styrtede vi løs paa Hylderne, hvor Sagerne stod; og kun Faders stadig gentagne: „Blot sé! Ikke røre!“ holdt os tilbage fra at rive et eller andet ned. Havde vi saa nogenlunde mættet vore Øjne paa alt dette, saa det var blevet klart, hvad vi mest ønskede os, blev vi jaget ned i den forreste Butik, hvor vi skulde forslaa Tiden med at sé ud paa Gaden, mens de voksne gjorde Indkøb af Legetøj. Andre Steder skulde vi ind at købe Julepapir og Julelys. Paa Vestergade aflagde vi ogsaa Besøg i en Forretning med Juleknaas, hvor Købmanden paa Spørgsmaalet om det eller det nu ogsaa var godt, altid sagde: „Ja, vil De sma'e“, hvad vi Børn ikke lod os sige to Gange, og vi tiggede og bad altid, om vi dog ikke maatte komme ind til „Vil De sma'e“.

Omsider var vi da blevet forsynet med, hvad vi skulde have, og smaa og store var trætte. Saa gik vi ind til Bager Nielsen paa Overgade for at styrke os ved nogle 4 Skillings Kager. Bageren var en lang tynd én i islandsk Nattøje, der gerne modtog Moder med Spørgsmaalet: „Hvordan har De haft det i Vinter, Fru Lassen?“ og efter Svaret: „Jo Tak, godt“, sagde han regelmæssigt: „Naa, saa Gud ske Lov for det da!“ Efter at have nydt „Fru Heibergs Kager“, der stod paa Disken under Glasklokker, drog vi igen til Postgaarden. Her var der ankommet Stabler af Pakker fra Butikkerne; men det var ikke let af Pakkernes Form at gætte, hvad de indeholdt. Vi fik saa

Thé med Birkeshrød til, hvad der for os Landbørn var en stor Raritet i Modsætning til det hjemmebagte Franskbrød.

Og saa blev der spændt for; Hjemturen foregik i Mulm og Mørke; vi sov naturligvis, før vi var vel ude af Byen, og vaagnede knap nok, naar Vognen rullede ind ad Gaarden hjemme; vi var søvndrukne og utidige og bad, om vi dog ikke maatte blive siddende i Vognen og sove i Vognporten om Natten; men paa Faders bestemt: „Nu ingen Snak! Herut med Jer!“ tumlede vi ravende op ad Trappen og saa sporenstrengs i Seng.

En Uges Tid før Jul foretoges Juleslagtingen. Et à to store Svin blev slagtet, og der blev igen uddelt Slagtemad til Smaafolk paa Egnen.

Vi Børn blev undertiden sendt ud Dagen før Juleaften med Julekurve til nogle Husmandsfamilier. Moder formanede os til, at vi skulde ikke lade os traktere, hvor vi kom frem; men naar der blev disket op for os med Æbleskiver og sødt Juleøl, gjorde vi os ikke kostbare, men tog gladelig for os af Retterne.

Saa fulgte Julebagningen; til denne blev den store Ovn i Bryggerstet, hvor der ellers kun blev bagt Rugbrød, hedet op. Det meget Bagværk kunde nemlig ikke rummes i den lille Ovn i Komfuret. Nu bagtes der da f. Eks. „norske Tvebakker“ i Papirforme, som vi selv lavede; endvidere Julekager, og blandt dem en særlig lækker til Fader personlig, for det havde været Skik i hans Hjem, at de mange Børn fik hver sin Julekage, som de selv maatte holde Hus med, som de vilde. Fader, der ellers meget sjældent spiste Julekage, vilde nu have én, der var fyldt med Rosiner, Mandler, Korender og Sukkat i den Grad, at Dejgen næsten var det mindste deraf. Denne Julekage paraderede i Helligdagene foran Faders Kuvert, men han uddelte beredvilligt deraf, naar vi andre ønskede et Stykke; kun vilde han have Fornøjelsen selv at skære Skiverne af, som han havde haft det i sine Drengaar. I den store Ovn blev der ogsaa bagt Prosseskage, eller, som det vist oprindelig hed, Praasekage. I den satte man nemlig en Lysepraas, for at man kunde sé, hvordan det skred fremad med Bag-

ningen i den ellers mørke Ovn. I Køkkenet bagtes saa naturligvis Klejner, Pebernødder og brune Kager.

Lille-Juleaften skulde Juletræet hugges. Det kan være morsomt for Børn i Byen at gaa med paa Torvet og købe Juletræ; men langt morsommere var det dog for os at gaa med Fader og Niels Avlskarl ned i Skoven og udsé et særlig smukt Træ. Vi pegede altid paa større Træer, der umulig kunde staa i en Stue, men omsider fandt vi da ét, som var efter alles Ønske. Niels huggede det saa, mens vi tænkte paa Andersens Eventyr om Grantræet. Saa tog han ved Stammen, og vi kappedes om at tage i Toppen, for at den ikke skulde slæbe paa Jorden. Naar vi kom hjem, blev Træet sat paa en Fod, der oprindelig havde fungeret som Hjul paa Tærskemaskinen, og saa blev det baaret op i Havestuen, og nu sporedes der baade i denne Stue og de omliggende Rum Duft af Gran. De foregaaende Dage havde der lugtet af Slagtemad og saa af Klejner og Sirupskager; men nu var det først rigtig Jul, naar Juletræet spredte sin ramme Lugt omkring sig.

Lille-Juleaften klippede vi Julestads; denne bestod væsentlig i „Net“, som Bedstemoder til vor Ærgrelse kaldte „Vejegarn“. Jeg vilde naturligvis ogsaa klippe nogle Net; men trods gentagne Formaninger klippede jeg hyppig Spidsen af, saa der fremkom et stort Hul i Bunden af Nettet; jeg mente dog, at naar der blev lagt en brun Kage over Hullet, kunde den nok holde paa det øvrige, der skulde i.

Omsider oprandt da selve Juleaftens Dag efter en Nat, hvor man var vaagnet mange Gange og stadig var blevet skuffet over, at det endnu ikke var Morgen. Det var Skik hjemme, at vi Børn om Formiddagen hjalp til med at hænge Stadsen paa Juletræet, og først efter Middag, naar Gaverne skulde hænges paa, blev vi lukket ude fra Havestuen. Denne Pynten Juletræ var en umaadelig Fornøjelse for os; og om Aftenen var Glæden over Juletræet ikke mindre; da var det netop morsomt at sé, hvordan de Sager, vi selv havde hængt paa, tog sig ud i Glansen af de tændte Lys. Straks om Morgen var der blevet fyret i Havestuen; men det varede noget, inden der blev rigtig varmt. Derfor bandt Moder sin Uldvest om mig, og jeg syntes, det

var meget nedværdigende at skulle gaa i Damevest og pynte Juletræ; men en saadan Dag blev man jo ikke let uartig, saa jeg fandt mig i det uundgaaelige. Selv Bedstemoder var den Formiddag i Aktivitet med at skrabe Julelysene, som var for tykke til at gaa i de tynde Tinstager; disse var forsynede med to lange Ben, som skulde snos om Grenene paa Træet, og naar jeg saa vilde sætte dem paa, endte det gerne med, at Stagen snurrede undt, saa Lyset faldt paa Gulvet og brækkede over. Var Lysene sat paa, kom Touren til Nettene, og saa den egentlige Pynt: øverst oppe Julestjernen og den nye Juleengel med lyserødt Skørt; ligefor Døren anbragtes den blaa Fugl og ved Siden af den nogle røde Glasagern. Lige for Spejlet skulde det morsomme Narrehoved hænge; ind i det kunde der kun stikkes en enkelt Rosin eller Pebernød; dernæst nogle Glaskugler o. s. v. Omsider var da al Stadsen hængt paa, og Træet tog sig herligt ud, syntes vi da selv. Naar vi havde spist Frokost, blev Fader, Moder og Gane alene i Havestuen og begyndte at hænge Gaverne paa.

Imens gik vi ud og forsøgte at forslaa Tiden paa forskellig Maade; men der var ingen rigtig Morskab ved nogen af de sædvanlige Lege. Langsomt sneglede Kvarter efter Kvarter sig afsted. Løb vi op i Gangen, kunde vi se de voksne forsvinde ind i Havestuen med en mystisk udseende Pakke; hvad kunde det vel være? Naar det saa lakkede ad Solnedgang, begyndte vi at kigge til Birkendeporten, og virkelig: Der kom Meyling og Madammen anstigende; de skulde altid tilbringe Juleaften paa Selleberg. Ved 4 Tiden samledes Folkene nedenunder i Folkestuen til Julenadveren: Bollesuppe, Flæsksteg og Æbleskiver. Vi løb saa nedenunder for at se, hvor vidt det var kommet med Indbæringen af Mad i Folkestuen; for vi kunde ikke komme til Bords, før Gane var færdig med at skære Stegen for dernede, og først naar vi havde spist, skulde Træet tændes. Gang paa Gang løb vi ned og spurgte: „Er du dog ikke snart færdig, Gane?“ „Jo, nu kommer jeg straks,“ lød det. Endelig var det da Alvor, og vi kom til Bords. Retterne ved Familienadveren var: Risengrød, Flæsksteg (aldrig Gaasesteg) og Kaffe med Klejner og andre Kager til. Det interessanteste

ved Spisningen var, at Fader den ene Aften i Aaret spiste Kanel paa Grøden. I hans Hjem havde Børnene nemlig kun faaet Kanel Juleaften, og denne Skik blev Fader ved at overholde; Helligaftenen skulde som i hans Barndom fejres med Kanel, og da han holdt grumme meget af dette Krydderi, nød han det i fuldt Maal; han strøede først et tykt Lag oven paa Grøden og skrabede saa oven af; derpaa strøede han igen paa, og det gentog sig 3-4 Gange. Naar han saa lagde Skeen fra sig, sagde han: „Se saa, nu er der et helt Aar, til jeg faar Kanel igen.“ Endvidere anstillede han Betragtninger over, hvor meget al den Grød, der blev fortæret hele Danmark over den Aften, vilde fylde, hvis den blev kørt sammen paa ét Sted; den vilde da vist fylde hele Bankeløkken, mente han. Som „Dyppelse“ til Julegrøden fik vi Slaaenmost; Slaaenbærrene var plukkede paa Hegnene af Huskoner, der møjsommeligt pillede de smaa Bær i store Kurve; men det maatte først ske efter den første Frostnat. Mosten blev anbragt i et Anker i Mostkælderen, og nu til Jul var den netop afgæret og saa med sin smukke røde Farve festlig ud paa Julebordet.

Naar Julenadveren var til Ende, gik Fader og Moder ud i Havestuen for at tænde Træet, medens vi andre i spændt Forventning stod i den mørke Spisestue. Saa gik Døren op, og dér stod Træet med tændte Lys i al sin Herlighed! Det var saa betagende, at vi ligefrem blev flove derved og i Generthed stak Fligen af vort Bluseforklæde i Munden. Rullegardinerne var aldrig rullet ned for Juletræet; Gane sagde, at hvis der kom vejfarende forbi ude paa Landevejen, skulde Julelysene ogsaa skinne ud til dem. Saa satte Bedstemoder sig med foldede Hænder i Gyngestolen, medens vi andre tog hverandre i Haanden og „dansede“ om Juletræet, syngende „Her komme, Jesus, dine smaa“.

Derefter begyndte Uddelingen af Gaver, og hver af os valgte gerne et Sted, hvor han bjergede det indhøstede hen: en Spejlkonsol, en Vindueskarm eller lignende. Men ét kunde Fader ikke lide, det var, naar vi begyndte at tælle vore Gaver og sige: „Jeg har faaet saa og saa mange Ting, hvor mange har du faaet?“ Nu blev Nettene ogsaa

taget ned og Indholdet spist, og saa bankede det paa Døren; det var Niels Avlskarl, der kom i Spidsen for Pigerne for at sige Tak for Mad; de gik rundt og gay Haanden, hvorpaa Moder overrakte dem hver en Gave, og Duften af Gran og Vokslys blandedes nu med Lugten af Køer, som Malkepigerne førte med sig. Betegnende for Tiden er det, at Pigerne ved denne Lejlighed mødte in pleno, medens det mandlige Tyende kun var repræsenteret af Avlskarlen; de andre blev siddende i Folkestuen, hvor Fader gik ned og ønskede dem glædelig Jul. Mens Lysene paa Juletræet gik ud, det ene efter det andet, satte vi os om Bordet i Havestuen og beundrede vore egne og de andres Gaver, hvoriblandt ogsaa gerne var Bøger; derimod eksisterede „Juleroser“, „Blæksprutten“ og andre Julehefter ikke den Gang.

Juledag var der almindelig Kirkegang, og da vi var mindre, kneb det lidt for os at være borte fra Julegaverne saa længe; men paa den anden Side var Kirketjenesten den Dag (ligesom Paaske- og Pinsedag) spændende ved, at der blev ofret. Naar Prædikenen var forbi, istemte Degnen: „Et Barn er født i Bethlehem“, og Sognefogden og dernæst Fader og alle de andre Mænd i Kirken gik saa op med deres Offer, indpakket i blaat Papir, og lagde det paa Alteret til Præsten, og dernæst til Degnen, som stod i sin lukkede Stol oppe i Choret, og jeg kan endnu paa mine gamle Dage ikke høre den nævnte Salme, uden jeg sér for mig denne lange Række vadmelsklædte, oftest duknakkede Bondemænd, der marcherede op og ned ad Kirkegulvet, mens Lyden af tyksaaledede Støvler markerede Takten i Omkvædet: „Halleluja, Halleluja“. Bagest i Optøget kom Konfirmanderne, der skulde ofre til Præsten for deres Undervisning, og blandt dem kom til sidst Konfirmandpigerne, som med deres smaa strittende Grisehale-Fletninger skred frem, ildrøde i Hovederne af Betagelse over at skulle op og lægge Penge paa selve Alteret, hvorfor de ogsaa næsten i Løb skyndte sig ned paa deres Pladser igen og gemte sig bag de andre Kvinder, der jo ikke skulde ofre.

Juledags Middag fik vi altid som Dessert den ovenfor omtalte Prosekage, som væsentligst bestod af Havregryn og nødes med Si-

rupssauce til. Hver Aften i Juletiden blev der ved 9 Tiden disket op med Klejner, Pebernødder, brune Kager og Konfekt, d. v. s. ikke som nu Chokoladekonfekt og heller ikke Marzipan, som man den Gang ikke kendte, men Konfektrosiner og Krakmandler, hvortil vi fik Gravesvin, som Fader tilberedte for os med Vand og Sukker efter enhvers Evne til at kunne taale det stærke.

Ungdommen var ved Juletid altid spændt paa, om der kom nogle Indbydelser til Julebal i Egnens Præste- eller Proprietærgaarde eller muligvis i Odense. Hjemme havde vi ogsaa af og til Bal i Julen. Dette Bal kunde der dog ikke udstedes Indbydelser til, før Moder havde forhørt sig, om Line Kogekone kunde komme den ønskede Dag. Samme Line var en Husmandskone, der som ung havde været Kokkepige paa Selleberg og dér havde vist Talent for at lave god Mad. Og nu kunde der intet ské i Retning af Selskabelighed paa Egnen, uden Line først blev spurgt, om hun kunde komme. Dagen før Ballet holdt Line saa sit Indtog i Køkkenet, hvor hun kommanderede med Kokkepigen og skraldede med Grydelaagene; det kunde dog ogsaa hænde, at hun blev lidt nerveus over et eller andet; saa kom hun til Gane og sagde: „Hvad skal jeg gøre ved Isen, han vi'tte fryse?“ Men til sidst blev Lines Mad alligevel altid vellykket.

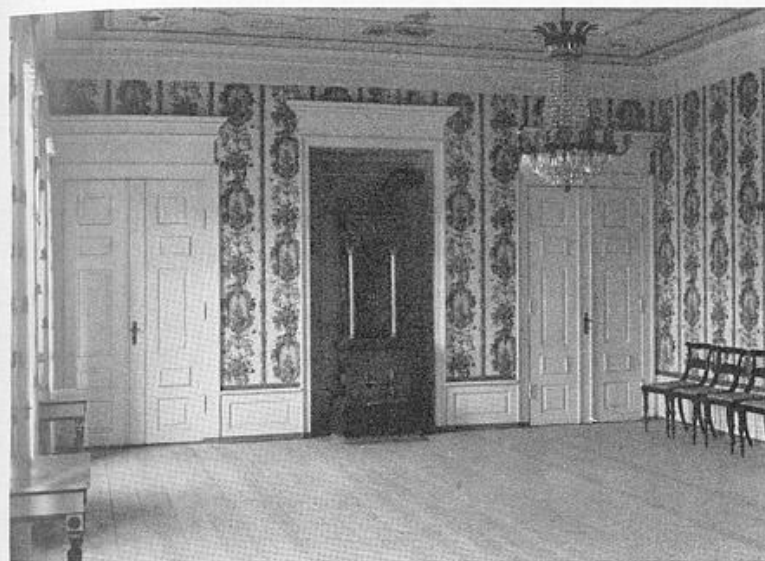
Næst efter Line var det første Spørgsmaal: Hvem skulde indbydes? Der var altid stor Overflod af Damer paa Egnen, saa man maatte lægge Hovedet i Blød for at skaffe nogle „Danceheste“ fra Odense; men Enden paa det blev alligevel, at der var et Par Damer for mange, som saa maatte „sidde over“; den Skæbne ramte mest nogle enkelte bestemte unge Piger, og paa Balaftenen havde Moder altid Besvær med at faa nogle af Herrerne til at danse med disse Stakler, at de dog ikke skulde sidde og „varme Bænke“ hele Natten.

Endvidere skulde man tænke paa Paaklædningen, og det gjaldt naturligvis særlig Damerne. En Balkjole var den Gang altid en hvid, klar, nedringet Kjole med smaa kuppelformede Ærmer; om Livet havde Damerne et bredt Silkebaand, rødt, blaat eller skotsktærnet, som bag paa var bundet i en stor Sløjfe, og paa Haaret havde de

Blomster, om Sommeren naturlige, men om Vinteren kunstige. Kjolen skulde maaske vaskes til Ballet; en Gang hændte det, da min Søsters Balkjole var blevet vasket og hængt til Tørre i Haven, at det blev et forrygende Snefog; Kjolen blæste da ned og blev begravet i Snedriverne, saa der maatte et Par Karle ud og med megen Besvær ved Hjælp af Skovle redde den ud af Sneen. Drengene (eller Herterne) maatte i Tide eftersé deres hvide Handsker; hvis der kun var mindre sorte Pletter paa dem, kunde man nok viske dem ud med et Viskelæder; var de jævnt graa over det hele, maatte de vaskes i Benzin, og forslog det heller ikke, nødtes man til at købe nye; men det greb man kun til, hvis man skulde til særlig fint Bal.

Saa skulde der ogsaa laves Buketter og Sløjfer til Kotillon. Det faldt ingen ind at bestille Blomster dertil hos en Gartner eller at købe kunstige Kotillonsdekorationer; man klarede sig med at lave Roser af Silkepapir og klistre Mos paa dem; de blev saa bundet i Buketter med Takskviste og Tuja og overstænkede med Eau de Cologne, hvorpaa de blev lagt paa en stor grøn Bakke. Sløjfer lavedes af smalle Silkebaand, enten dannebrogfarvede eller svenske, gule og blaa, og ved Knappenaale blev de stukket i Bagsiden af en Sofapude. Dernæst skulde der bestilles Balkort i Odense; de skulde være trykte med forgyldte Bogstaver, og til Kortene skulde ved Hjælp af Silkebaand bindes smaa Blyanter. Paa Kortene stod saa Dansene i Rækkefølge, f. Eks.:

- 1ste Vals.
- Française.
- 2den Vals.
- 1ste Ekstra.
- Borddans.
- Les Lanciers.
- Kotillon.
- 3dje Vals.
- 2den Ekstra.

Parti fra Salen

Dansen skulde gaa for sig i „Salen“, som var Husets største Rum, beliggende hinsides Havestuen; den var kun beregnet til at bruges ved festlige Lejligheder: Baller, større Middage samt Begravelser. Salens Vægge stemte festligt ved et gammeldags, stormønstret gult og hvidt Tapet med store blaa Felter i; den var ikke egentlig meubleret; der stod blot langs Væggene Empirestole med rødbrøget Betræk; ellers var der kun et Par Pillespejle; paa Loftet var malet de 12 Soltegn. Dagen før Ballet satte Fader Lys i den store Prismelysekrone i Salen samt i Lampetterne paa Væggene, og paa Spejlkonsollerne stod Armstager, ogsaa med Glasprismer. Vi syntes den Gang, at naar alle disse Stearinlys blev tændt, laa Salen badet i et Lyshav; og dog vilde de, der kun er vant til elektrisk Lys, vist synes, at Belysningen var temlig dunkel, men paa den anden Side var der noget festligt ved det, naar Lysene et for et blev tændt, mens vi nu blot knikser op for Ledningen ved et enkelt Tryk.

Paa Balaftenen kom Gæsterne tidligt, vist allerede Kl. 5. Der blev

straks serveret „staaende Thé“, som noded i anstandsfuld Stilhed under dæmpet Samtale. Det var ikke let at manøvrere med Kop og Theske, naar man stod op og samtidig skulde hilse paa de senere ankommende Gæster og maaske skulde præsenteres for dem. Efter Thescenen blev Balkortene delt om, og nu skulde Herrerne til at engagere Damer for hele Aftenen. Da stod Herrerne ofte i den ene Ende af Stuen, og alle Damerne i den anden, og mellem dem var et tomt Rum, som ingen af Herrerne vovede at overskride som den første. Da kunde Situationen nok blive penibel. En Gang løstes Knuden ved, at én af Herrerne raabte til sin Søster: „Aa, Anna, kom her hen, jeg vil tale med dig.“ Anna kom og var nu i Herrerne Midte og fik snart sit Balkort fuldt overtegnet; men nu fik andre Herrer Mod til at nærme sig Damerne, og saa hørte man alle Vegne: „Har Frøkenen ikke en Dans til overs til mig?“ Frøkenen præsenterede saa sit Kort, og Herren indskrev sig f. Eks. til 3dje Vals. Da kunde det ské, at Damerne kun havde Kotillonon ledig, men at Herren havde engageret en anden til den Dans; saa maatte han trække sig tilbage med mange Beklagelser over, at han ikke kunde faa Fornøjelsen at danse en hel Dans med Frøkenen, og ondskabsfulde Kammerater kunde ledsage hans Tilbagetog med et Citat af Heiberg:

Det er tungt, naar Hjerterne skilles ad,
Som da Valdemar skiltes fra Tove.

Naar man saa var færdig med at engagere, hørte man Violinerne blive stemt oppe i Salen. Herrerne tog Handsker paa (Damerne var kommet ind med dem paa); Musikken satte i med en March, samtidig med at Fader lukkede Fløjdørene til Salen op, og Par for Par marcherede ind med højtidelige, men forventningsfulde Miner. Man gik Salen nogle Gange rundt i Polonaise, indtil opførende Herre standsede med sin Dame nærmest ved Musikken. Damerne blev saa anbragt paa Stole langs Væggene, og Herrerne stod foran hver sin Dame og bestræbte sig for at konversere hende paa den livligste Maade. Saadan Balkonversation kunde godt være fornøjelig, men

kunde ogsaa være uendelig fløv, som naar f. Eks. en Herre pludselig spurgte: „Har Frøkenen faaet nogen kuriøse Nipsgenstande til Jul?“ Opførende Herre raabte saa: „6 Par ud!“ og naar han klappede af, søgte disse Par tilbage til deres Plads. Saa raabte han igen: „Næste 6 Par!“ o. s. v. Havde alle danset ud en 3-4 Gange, var første Vals forbi, saa førte Herrerne igen deres Damer ned i Havestuen, hvor man allerede begyndte at puste ovenpaa de raske Danse. Damerne sad i Sofacr og Lænestole og viftede sig med deres med Svanedun og Glimmer besatte Vifter, og Herrerne stod i Grupper og tørrede Sveden af Panden og kritiserede Damerne; der kunde godt høres en Replik som denne: „Hør, Frøken N. N., hun er da min Sandten en rigtig Ko at slæbe paa.“

Saa klappede en anden Herre op til næste Dans, og man marcherede igen op i Salen. Nu gjaldt det for den opførende Herre om at finde paa nogle „Ture“, der kunde afbryde de ensformige Runddanse. Der var „Blomstetur“, hvor en Herre tog to Damer under Armen; de aftalte saa, at den ene skulde være f. Eks. en Rose og den anden en Brændenælde. Han gik saa med de to skønne hen til en anden Herre og spurgte, om han helst vilde danse med en Rose eller en Nælde; den af Damerne, der blev tilovers, dansede han saa selv ud med. Saa var der ogsaa „den Tur, hvor Damerne kaster op“. Her stod de sidstnævnte i Klynge i Midten, og Herrerne stod uden om med Ryggen til. Da kastede Damerne deres Lommetørklæder ud over Hovedet paa Herrerne, og disse styrtede frem og greb hver sit, og man skulde saa danse med den Dame, hvis Lommetørklæde man havde faaet. Den voldsomste af alle Ture var „Mølleetur“, hvor 4 Herrer med venstre Haand holdt fast i et sammenknyttet Lommetørklæde, og saa dansede de rundt med en Dame i højre Arm. Af og til raabtes der: „Skift“, saa slap man Damerne, som saa sank i Armen paa Herren lige bag ved, og saaledes for man rundt nogen Tid og lignede et svingende Møllehjul. — En ganske pikant Tur var følgende: En Stol blev sat frem midt paa Gulvet og paa den troned en Dame alene med en Kurv, hvori var en Ring og en Buket. Hendes

Herre førte saa 3 andre Herrer hen foran hende; da skulde hun give Ringen til den af de 3, hun helst vilde danse med, og Buketten til den, hun syntes næstbedst om, saa maatte han inklinere for en anden Dame. Men den, der fik Kurven, maatte ingen Dame byde op, men skulde, under de andres Haanlatter, danse Salen rundt med Kurven i Haanden. Eller ogsaa anbragtes der en Skammel foran Damen paa Stolen, og der blev saa ført Herrer frem, én for én, som skulde falde paa Knæ for hende. Vilde hun saa ikke danse med dem, trak hun Skamlen til sig, saa de stødte deres Knæ paa det bare Gulv. Men kom der omsider én, som hun syntes om, lod hun ham knæle paa Skamlen, og hun dansede saa ud med den lykkelige udvalgte. Og der var mange andre Ture, som afbrød Runddansene. I Lanciers og Française deltog jo alle paa én Gang, og det samme var Tilfældet med Klapfinale og „Væve Vadmél“, i hvilken sidste man stod i to lange Rækker og sang:

Saa væve vi Vadmél,
Saa slaa vi det sammen,
Væve Vadmél, slaa det sammen,
Lad Skytterne gaa.

Og anden Tur:

Vi bukke, vi nikke,
Vi vralte, vi vrikke,
Bukke, nikke, vralte, vrikke,
Lad Skytterne gaa.

Ved 9 Tiden blev Dansen afbrudt af Spisning, som gik for sig i de andre Stuer, tildels ved smaa Borde. Først fik man en varm Ret og saa skaaret Smørrebrød, hvor det dominerende Paalæg var Frikadeller, hakket Æg med Anchioser samt Sildesalat, og dernæst Dessert. Ved voksne Baller fik man Rødvin (men ikke hed Vin) og ved Børneballerne afbrændt Rødvin eller en anden uskyldig Drik, som hed Biskop. Ved Bordet skulde der holdes Taler, én for Vært og Værtinde og én for Damerne; ved den sidste fandt man paa de utro-

ligste Lignelser, som: „Hvad er et Bal uden Damer? Det er det samme som en Kamel uden Pukler.“

Lidt længere ud paa Aftenen kom Ballets mest spændende Dans: Kotillon. Et Par ældre Damer sad med Sløjferne og Buketterne, og Par for Par gik hen og tog en af dem. Naar en Dame kom gaaende med en Sløjfe langs hen ved Herrerækken, maatte man helst ikke lade, som man ventede at faa Sløjfen af hende; man maatte staa og sé til en anden Side og saa spille overrasket, hvis hun standsede og heftede Sløjfen paa éns Bryst. Den mest fêterede Dame fik naturligvis hele Favnen fuld af Buketter, og den bedste Danser kunde prange med 6–7 Sløjfer paa Kjøleopslaget, medens andre sad eller stod forsmåede. Til sidst listede saa Værtinden sig hen og uddelte Sløjfer eller Buketter til dem, der ingen havde faaet; men det var altid flovt kun at blive dekoreret af Medlidenhed af en ældre Dame.

Efterhaanden som Aftenen skred frem, pustede og stønnede de dansende mere og mere. Et Par Gange blev der budt Is om til Vederkvælgelse samt hjemmelavet Limonade (Citronvand og andre mouserende Læskedrikke kendtes den Gang ikke). Om enkelte Herrer hang Flippen som en vaad Klud, saa de maatte trække sig tilbage og tage en tør paa; ja, der var dem, hvis Handsker var gennemblødt og gule af Sved. Omsider, ud paa Natten stemte Musikken op med „Forgangen Nat vor sultne Kat“, og raskere og raskere gik det; endnu en Gang maatte man danse med den Dame, man havde tabt sit Hjerte til; men saa standsede Musikken, og man trak ned i Havestuen og Spisestuen for at nyde Kaffen. Ballerne og Høstgilderne var de eneste Lejligheder, hvor der serveredes Aftenkaffe hjemme. Til sidst blev de blussende, forpustede skønne i de klare, tynde Kjoler hyllet ind i Sjaler og Kaaber og trippede ned til de kolde Vogne for at køre hjem i Skæret af funkende Froststjerner langs snedækkede Veje.

Her har jeg ganske vist fortrinsvis skildret et voksent Bal, men til Børneballerne gik det omtrent ligesaadan til, kun at opførende Herre (Dreng) vel nok ledede Dansene med noget mindre Myndighed.

Nytaarsaften blev der ikke holdt Løjer paa Selleberg; Moder

mente, at det, at et Aar var til Ende, og at vi gik ind i et nyt, ikke opfordrede til Støj og Kommers. Vi spillede dog i Reglen den Aften „Halvtolv“ med raa Kaffebonner som Betalingsmiddel og med Gevinst for den, der fik halvtolv. Men vi gik i Seng til sædvanlig Tid efter at have givet Haanden og kysset rundt til Tak for det gamle Aar. Sovende gled vi Børn saa ind i det nye Aar, medens de voksne maaske nok, liggende i Sengen, lyttede efter, naar Klokken slog 12.

Julen sluttede med Helligtrekongers Aften; da fik Folkene ogsaa Helligaftensnadver (Nare); men til Forskel for Nytaarsaften, hvor de fik Risengrød og Steg, fik de paa denne sidste Helligaften kun Boghvedegrød, Grisesylte og Æbleskiver. Men da brændte der to Helligtrekongerslys paa Bordene i Folkestuen. Der blev højtidelig Stilhed, naar Flammen i de tre Grene paa Lysene nærmede sig den tykke Knude, hvor Krudtet sad; og naar da Knaldet kom, og Stuen fyldtes med Røg, skreg Pigerne i vilden Sky, medens Karlene lo af dem.

Den sidste Del af Vinteren.

Naar Julen var forbi, gled Resten af Vinterdagene mere stille hen. Dog var der enkelte Mærkedage, f. Eks. de to Skovauktioner, som aarlig blev holdt i Januar Maaned. Ved disse begyndte Festligheden allerede om Morgen; da kom Fuldmægtigen fra Herredskontoret i Odense kørende i lukket Vogn. Jeg havde meget store Tanker om en saadan Herre og mente, at naar han var fuldt mægtig, maatte han omtrent ogsaa være almægtig, og Respekten voksede yderligere, naar jeg saa den mægtige Mands guldtræssede Kasket hænge i Gangen. Med Fuldmægtigen fulgte altid en meget købende Kunde fra Odense, en Karetmager, som vi plejede at kalde Kareten. Han var en gammeldags Spidsborger og underholdt gerne Selskabet med at fortælle, hvor han havde været „til Lig“ i de sidste Dage. „Ja, Limkilde maatte jo saa afste“, sagde han, og saa fik vi en Beskrivelse af sammes sidste Dage og Jordefærd. Kl. 9 spistes der en solid Frokost: Skinke med grøn Langkaal, koldt Bord, Bajere og adskillige Snapse. Kl. 10 begyndte Auktionen nede i Skoven. Hvis der saas mange Vogne hol-

dende i Gaarden, var det Tegn til, at der var godt med Liebhave. Fuldmægtigens Stemme rungede saa i Skoven: „En Bunke Klods! 4 Mark er budt! Ingen bedre? 4 Mark og 8 o. s. v.“ og kom Fuldmægtigen med Vittigheder for at animere til højere Bud, faldt det i god Jord hos de lattermilde Fynboere. Efter en halvanden Times Forløb var der Pavse; da kom Kusken ud i Skoven med en stor Kurv med Smørrebrød, som var smurt i Køkkenet. Han bød rundt til Kundene og skænkede Brændevin og varmt Øl. Desuden var der altid mødt Brødkoner, som solgte „Fjottækager“ og røde Snapse. Hvis Politiasistenten var til Stede som Ordenens Haandhæver, blev han budt med ind til Middag bagefter, og han virkede oplivende, for ind mellem „Kareten“s Referater af Ligbegængelser skød han morsomme Historier, f. Eks. at han havde haft et Gedekid, „som pattede hans Kone“. Om Aftenen blev Fuldmægtigen og Kareten til l'Hombre, som godt kunde trække ud til efter Midnat til stor Ærgrelse for Fader.

En anden indbringende Dag indtraf ogsaa om Vinteren; det var, naar der blev betalt Kirke- og Kongetiende af Agedrup Kirke. Tienden af Kølstrup Kirke, som ogsaa hørte til Selleberg, blev ydet i Form af Korn, der leveredes i Kerteminde. Men i Agedrup betalte de i rede Penge paa en fastsat Dag. Alle disse Tiendeydere, „Bønder og Bønmænd“, som det udelukkende var, kunde efter Bedstemoders Begreber ikke modtages oppe i Stuerne. Men der blev fyret op i Kakkelloven i en af Stuerne i det gamle Hus, der ellers nærmest laa ube-nyttet hen. Der sad saa Fader med Protokoller og Kvitteringsblanketter foran sig og modtog Pengene, medens Pigerne havde travlt med at byde Smørrebrød og Kaffe om. Inden de Agedrup Mænd tog hjem, gik de sindigt en Omgang i Staldene for at sé paa „Kre'turet“, og saa kørte alle Vognene under Rumlen og Hundeglam ud af Gaarden, medens Fader gik over og leverede Bedstemoder Tiendepengene. Da kunde det nok betale sig for mig at gaa efter hende ind i hendes Sovekammer, naar hun skulde gemme alle de mange Penge bag Klappen paa Chatollet, for saa stak hun en Specie til mig som min Part af Tienden, og havde Kapitelstaksten været ekstra god, kunde

der vel ogsaa følge en Tremark med. Da Bedstemoder første Gang modtog Tienden, ikke i Form af Daler, men i Form af Kroner og Ører, gav hun sig til at græde, for det gamle Skind kunde ikke danne sig nogen Forestilling om, hvor mange eller hvor faa Penge hun her modtog.

Til Vinterens Glæder hørte endelig Fastelavnen. Aftenen før kom Juleskuffen igen for Dagen, hvoraf vi fremtog, hvad der var blevet tilovers af kulørt Papir fra Juleklippingen. Deraf klippede vi Stjerner af forskellig Størrelse og trak dem som Blomsterblade paa Stilke af hvidt Papir, som Gane havde lavet. De blev saa bundet paa et Ris, som vi selv havde skaaret af nede i Skoven, og vi havde vist større Glæde af vort tarvelige Fastelavnslis, som vi selv havde været med til at lave, end Nutidens Børn har af de pragtfulde købte Ris. Foruden at rise op Mandag Morgen béd vi til Bolle og slog Potten i Stykker, og den, der da med tilbundne Øjne havde Held til at slaa bemeldte Genstand om, saa den knustes, fik som Belønning en Bolle.

Det bedste ved Fastelavnen var dog Fastelavnsgildet med Dans, som blev holdt for Folkene, og hvortil disse maatte bede hver en Gæst; men da det kun var en svag Afglans af Høstgildet, skal jeg ikke beskrive det nærmere.

Fastelavns Mandag var der Møde i Birkende Kirke med fremmede Præster som Talere. Da var den lille Kirke altid overfyldt af Tilhørere, og mine Forældre var meget optagne af, hvad de hørte. En Gang da man gik ud af Kirken efter et saadant Møde, fik Fader Øje paa en gammel Husmand, der kun sjældent kom i Kirke, og som havde maattet sidde paa et af Trinene til Prædikestolen; Fader sagde da forbauset: „Saa du var ogsaa i Kirke i Dag, Mads Madsen, jeg saa dig jo slet ikke derinde.“ „Nej, jeg sad, Dævlén ta' mig, og-saa helt oppe i Højheden,“ lød det stolte Svar.

Foraaret.

Det første Tegn paa, at Foraaret nærmede sig, var, naar der blev kort Gødning ud i Haven til Mistbænkene. Gødningen laa saa nogle

Dage og dampede; saa blev der lagt Jord paa, Kasserne med Vinduer blev lagt over, og der blev saaet Radiser. Og nu valfartede vi hver Dag til Mistbænkene for at sé, om de smaa Kimblade ikke snart tittede frem af den sorte Jord. Snart kom nu ogsaa de hvide Knopper paa Vintergækkene, som gav Anledning til Affattelse af Gækkebreve. Lidt senere saa man de smaa, røde dobbelte Anemoner „Sønnen før Faderen“, og atter lidt senere opdagede vi i Skoven et Par smaa gule Kodrivere og snart ogsaa hvide og gule Anemoner. Den første Anemone, vi saa, spiste vi pligtskyldigst, for saa fik vi ikke Feber i det kommende Aar.

Men underligt er det, at der er saa lidt at fortælle om Foraars-tiden, ikke fordi der ikke skete noget i de Maaneder, nej, Foraaret var det samme den Gang, som det er nu. Hvert Aar oplevede man det samme vidunderlige, som endnu sker: Træfuglene vendte tilbage, og Stærerne tog Kasserne i Valnødtræet i Besiddelse; og en skønne Dag saa vi Storken staa paa sin Rede paa Kostaldens Tag. Ikke sjældent kom den netop den første April, og det kunde ské, at naar vi vilde narre de andre April med at sige: „Har du sét, at Stor-ken er kommet?“ saa stod den virkelig paa Reden. Det var ogsaa morsomt at gaa i Marken og sé de nyfødte Lam springe om, medens Moderfaaret vredt stampede i Jorden for at holde uvedkommende borte. En Morgen fik man den Nyhed, at der var kommet et Føl om Natten, og saa kom det første Kuld Kyllinger, og saa Ællinger og til sidst Kalkunkyllinger.

Men egentlige Begivenheder medførte Foraaret ikke. Ja, der var jo Paasken; men den fejredes som Kirkefest, uden at der knyttede sig særlige Skikke dertil. Det skulde da være, at vi Skærtorsdag skulde have 9 Slags Kaal; kom Paasken særlig tidligt, kunde det knibe med at skaffe saa mange Kaalsorter, og vi syntes, det var beskæmmende, naar vi var nødt til at blande nogle nysudfoldede Blade af Skvalderkaal imellem; men jeg stillede i alt Fald i Køkkenet for at forvisse mig om, at der virkelig laa 9 Slags Kaal paa Spækkebrættet. Paaskeaften fik vi Æggesnaps, som vi selv rørte eller piskede, og

vi troede, at jo længere vi rørte, desto mere voksede Koppens Indhold; derfor rørte vi, til vi næsten fik Krampe i Armen af Slid. — Som Svar paa Gækkebrevene skulde vi levere Paaskeæg; men det var ikke store Chokoladeæg med Dekorationer paa som nu om Stunder; nej, vi tog et rigtigt Høseæg og farvede det selv grønt, rødt eller blaat, og saa klistrede vi smaa Stumper af kulørt Silketøj derpaa.

Sommeren.

Naar Sommeren indfandt sig, blev Havestuen Familiens Opholdssted i Stedet for Dagligstuen, der vendte mod Gaarden. Nu samledes vi i de lyse Sommeraftener i den store 3 Fags Havestue, hvorfra vi kunde sé Solen gaa ned bag de høje Lindetræer ude paa Landevejen, og var det rigtig mildt, sad vi paa Havetrappen og nød Aftenjordbærrene. Da kunde det være helt fornøjeligt at sé Klintevognene køre forbi paa Landevejen. Det var store Charabancer til en Snes Personer, som Folk i Odense lejede for at køre til Kerteminde Klint. Nu kørte de langsomt hjem op ad Bakken derude under de duftende Linde og sang „Fred hviler over Land og By“, mens de vinkede ind til os. Det var anderledes idyllisk, end naar nu Bilerne farer forbi, og vi kun lige kan skimte dem som i et Lynglimt.

Et Sommertegn var det ogsaa, naar de mange store Konkylier blev lagt i Kreds om de ovale Bede i Plænen foran Stuehuset. Paa Plænen foran det gamle Hus blev der derimod lagt lange, smalle Stykker Lærred, der var „gjort“ i Vinterens Løb; nu skulde alt dette Lærred bleges, og Bryggerpigen skulde jævnlig oversprøjte det med Vand. Som Vogter deraf blev en bidsk, rød Lænkehund ved Navn Rolf anbragt i et Hundehus umiddelbart op ad Blegepladsen, og end yderligere skulde Gartneren i Blegetiden ligge i det gamle Hus, hvor han let kunde vækkes af Rolf, hvis der kom Tyve. Ikke desto mindre var en skønne Morgen alt Lærredet forsvundet; om saa Rolf eller Gartneren havde sovet fastest, blev aldrig opklaret. — Naar Bedstemoder første Gang i Sommerens Løb viste sig i Haven efter Vinterens lange Indesidden, kom den gamle Havemand Hans Hansen hen og kompli-

Hjørne af Havestuen

menterede hende, idet han sagde: „Det er dog ræle (ræddeligt, rædsomt), hvor De har tabt Dem i Vinter, Madam Hvenegaard!“ Det kunde hun godt lide at høre. Havde han sagt, at hun saa da nogenlunde rask ud, var det ikke faldet i god Jord.

De fleste Somre fik vi Melding om, at vi skulde have Indkvartering; Tropperne paa Sjælland skulde nemlig hvert Aar til Lejren ved Hald, og da havde vi gerne nogle af dem i Kvarter paa Vejen. Fader, der var Soldaterven i højeste Grad, var lykkelig derover; men Moder var mindre henrykt, især da de indkvarterede skulde spise i 3 Afdelinger, nemlig Officererne ved Familiens Bord, Underofficererne i det gamle Stuehus, og endelig var der en ca. 70 menige, som ganske vist skulde lave deres Mad selv; men de skulde have Bryggerset til Disposition til deres Kokkereren, og ellers skulde de ligge i Tærskeladen, hvor der skulde skaffes Dækkener til deres Natteleje. Men det værste var, at Pigerne blev aldeles utilregnelige, saa snart Soldaterne viste sig. Dog mente Moder en Gang at kunne sikre sig ved at engagere en Kone,

Stine Brygger, som før havde været Bryggerpige paa Gaarden, til at komme og staa bi i Køkkenet; denne Stine var noget til Aars og saa absolut ikke ud til at nære Interesse for Soldater. Men da saa Fader kom sprængende ind i Gaarden paa sin sorte Ridehest og raabte, at nu var de der, for alle Pigerne i vild Carrière ud paa Vejen for at sé efter dem, og bagefter humpede Stine Brygger paa sine med Knyster besatte ømme Fødder ud af Gaarden, idet hun lod Kartoflerne, som hun skulde skrælle, være, hvad de var. Nu hørte al Ting op, naar selv Stine var inde under de blanke Knappers Fortryllelse, mente Moder.

Forøvrigt var Officererne altid elskværdige og høflige. En Vanskelighed var det dog, at de sjældent forud kunde sige, hvornaar de kunde være tilbage til Middag efter Øvelserne; da Moder lod sig forstaa med dette, sagde Obersten, at de nok skulde komme tilbage Kl. 5, og til en Kaptajn sagde han: „Vil De huske, Hr. Kaptajn, at De begynder Flugten for Fjender præcis Kl. 4, for jeg har lovet Fruen at være her til Middag Kl. 5.“ — Aftenen efter en Indkvarteringsdag endte altid med Dans, og de faa Piger var da voldsomt i Vinden, medens Soldaterne ellers maatte nøjes med at danse rundt med hinanden.

Sommerens herligste Tid var naturligvis Sommerferien, som den Gang kun varede fra 15de Juli til 15de August. Livlige Ferier havde vi især i de Aar, da mine Søskende var voksne, men jeg kun en Dreng; da kom der Besøg af unge Piger fra Byen, og jeg havde ofte et Par Kammerater hos mig. I Marslev Præstegaard, hvortil der kun var en Fjerdingvej, var der altid nogle Studenter paa Sommerbesøg, og der var nogle unge Damer som Husholdnings elever. Mange Gange i Løbet af Ferien kom da al denne Ungdom sammen; da saas allerede ved 4 Tiden et Optog af unge Piger i lyse Musselins Kjoler og unge Herrer med sorte Studenterhuer (hvide brugtes den Gang ikke) og Drengene („Ungerne“ kaldtes vi) drage fra Marslev til Selleberg eller omvendt.

Ankomsten til Maalet hjemsøgte Flokken først Stikkelsbærbuskene

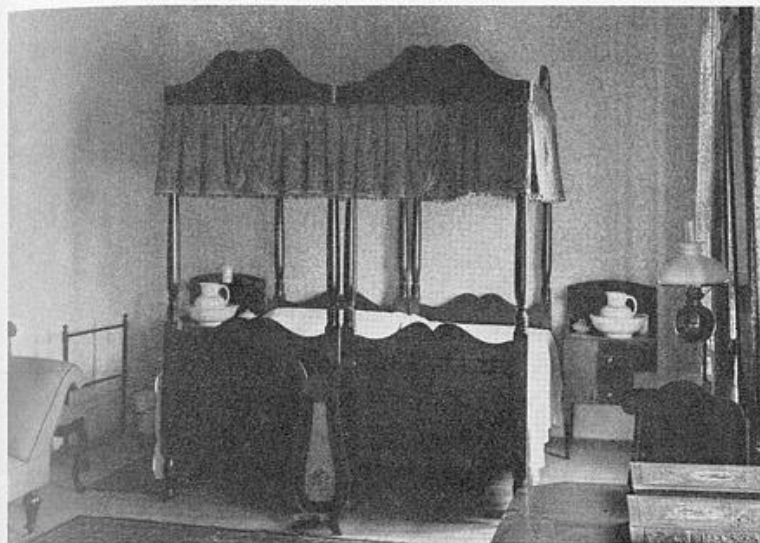
eller Kirsebærtræerne, og selv dér kunde vi ikke lade være at lege. I hine Tider legede nemlig ikke blot Børn, men ogsaa voksne unge. Under Frugtpisningen „begravede vi Byer“, f. Eks.: „Obersten red frem med sin Stab, og en sejrrig Mine lyste over hans Ansigt;“ en saadan By var svær at finde; lettere var: „Din So, Rødgrøden er sveden.“ Var det meget varmt, holdt man sig, saa længe Solen stod højt, til stille Lege, f. Eks. „at binde Buketter“: En „gik ud“, og imens bandt de andre nogle Blomster i Buket samt bestemte, hvem disse Blomster skulde forestille. Saa skulde den, der var gaaet ud, gætte, hvem der var tænkt paa; da var det ubehageligt, om man blev lignet ved en Stolt Hendrik eller en Vortemælk, men smigrende, om en Dame blev repræsenteret ved en Provenceroise eller en lyserød Asters. Blev det lidt køligere, tog vi fat paa løbende Lege i Gaarden, f. Eks. Staa-Trold; saa lød det ofte: „Damerne og Ungerne skal være Trolde!“ og vi Unger halsede da af for at fange de voksne Herrer, mens Damerne stod Vagt ved dem, der var fanget. Eller vi legede „Badous“: En stod midt i Gaarden og klappede i Hænderne og raabte: „Bage Æbleskiver, bage Pandekager, Badous,“ og ud for alle de andre fra Fristedet og skulde vogte sig for at blive fanget. Vore Lege blev saa, næsten til vor Beklagelse, afbrudt ved, at vi skulde ind og spise til Aften. Der var dækket et langt Bord i Spisestuen, og Menuen var gerne Pillekartofler, som vi selv pillede, og dertil Flødesauce med Persille eller Løgsauce. De tørstige Ganer blev læskede ved Dagligøl og The.

Efter Bordet legede vi igen ude, og naar det begyndte at blive mørkt, tog vi fat paa „Mørkningskaput“; i Stedet for at gemme os, formummede vi os i Kapper og Sjaler eller gjorde os paa anden Maade ukendelige. Den, der „stod“, kunde saa i Tusmørket ikke sé, hvem de gaadefulde Skikkelser var, indtil de pludselig kastede Forklædningen og „stjal Kaputten“. — Det kunde ogsaa hændes, at vi fik Lov at danse om Aftenen, saa blev Bordene i Havestuen skubbet til Side, én af de unge Damer satte sig til Klaveret og spillede „The-blomstpolka“ eller „Dumme Peter“ eller en anden Dansemelodi, som

var paa Moden, og saa gik Dansen lystigt, medens man af og til tyede ud paa Havetrappen for at afkøles. Til sidst blev vi igen kaldt ind i Spisestuen, dennę Gang til Rødgrødspising; men selv under den Akt legede vi gerne „Bum“, og siddende i Kreds om Bordet talte vi: En—to—Bum—fire—fem—Bum o. s. v., og stor Fornøjelse vakte det, naar én i sin Iver for at faa sagt Bum fik Rødgrøden forkert i Halsen. Ved 10 Tiden fulgte vi Gæsterne paa Vej, og mens Auguststjernerne straaled i de første mørke Nætter, og der ofte saas Stjerne-skud paa Himlen, og mens Græshopperne musicerede langs Grøftekanten, lød der munter Tale og ungdommelig Latter paa Vejen mellem Selleberg og Marslev, og saa: „Godnat! I kommer vel ned til os paa Tirsdag?“ „Ja, Tak, Godnat!“

Til daglig, naar vi ikke var saa mange sammen, var Kroketspillet den stadige Underholdning. I vore Dage, hvor der bydes paa saa mange Slags Sport, gør man sig ingen Idę om, med hvilken Liden-skab det saa stiltfærdige Krøket spil dyrkedes i de Aar, da det var nyt. Vi kunde staa Time efter Time i stegende Sol og spille, og vi blev ved, til det blev mørkt; ja, somme Tider maatte vi have en Lampe ud og stille ved „Døpinden“ for at kunne finde den. Selv ældre blev revet med af Spillelidenskab, og man kunde sę gamle Damer staa og dække med deres lange Kjoler over deres Kugle og samtidig skubbe den et Stykke frem med Foden, saa den kom i Stilling.

En eneste Sommer fik Kroketspillet en Konkurrent: Vi havde mellem en Del Skrammel fundet 4 ganske ubeskadigede Pokkenholz-Keglekugler, Levninger fra et Keglespil i længst forsvundne Dage. Dem fik vi frem. Der var netop den Sommer blevet sat nye Kirkestole op i Kølstrup Kirke, og Plankerne af de kasserede Stolesæder laa endnu i „Vedkastet“ hjemme. De var lige og jævne og kunde, naar de blev lagt for Enden af hinanden, danne en god Keglebane; en gammel Vandrende fra Mejeriet kunde man trille Kuglerne tilbage i, og Kegler fik vi Per Snedker fra Holev til at lave i Huggehuset. Alt dette slæbte vi nu ned og fik det stillet op i en lige Gang i Haven, og „saa begyndte Spillet da“, først vi Drengene alene, men

Gæstekammer

snart tog ogsaa de unge Piger fat og til sidst „de gamle“. En stor Fornøjelse var det for os, da Pastor Strøm en Dag ytrede Lyst til at spille med. Han havde i sin Ungdom været en dreven Keglespiller i sin Faders Hotelhave i Odense; men vi tvivlede dog lidt paa, at han nu paa sine gamle Dage kunde slaa „lange“ eller „skæve“ eller „otte om Kongen“; men straks, da han kom frem og med en øvet Spillers Tag slog det højre Frakkeskød til Side, viste det sig, at han ikke havde glemt sin Ungdoms Færdighed. — En ældre Dame fra København, som var i Besøg hos os, ærgrede sig over, at hun bestandig slog „Bos“. Da hørtes der en Morgen mellem 6 og 7 Rullen af Keglekugler nede i Haven, det viste sig saa, at det var Fruen, der var staaet tidlig op og nu stod og øvede sig i at trille lige med Kuglen; i en saa aarle Stund mente hun, at ingen vilde opdage, hvad hun havde for. Hele Sommeren grasserede Keglelidenskab hos alle; men efterhaanden gik der Fliser af Kuglerne, og de følgende Ferier var der ingen, der tænkte paa at faa Banen stillet op igen.

En dejlig Feriefornøjelse var Badeturene til Kertinge Vig (det inderste af Kerteminde Fjord), hvortil vi havde ca. 3 Fjerdingvej. Fader havde anskaffet en lille sort Islænder, som vi kaldte Isse, og en dertil svarende pæn lille Charabanc. I dette diminutive Køretøj drog vi saa jævnlig til Stranden. Moder eller Gane fulgte altid med, for det var ikke passende, at unge Piger og unge Mænd (eller Drengene) var ene paa saadanne Ture, allermindst naar det gjaldt Badning; der maatte en „dame d'honneur“ med for at passe paa, at Tønen ikke blev for fri. To af Drengene sad gerne foran paa Vognen og strede om, hvem der skulde være Kusk; men naar vi naaede til en af de smaa Bakker paa den ellers flade Egn, standsede Isse pludselig for at fastslaa, at det vilde blive for tungt at trække hele dette Læs op ad Bakken. Nogle af os stod saa af og gik til Bakkens Top. Til sidst maatte vi efterlade Vognen i en Skov og tilbagelægge det sidste Stykke til Fods ad en Sti. Denne førte gennem Haven ved et Skyttehus, hvor der stod nogle kæmpemæssige Kirsebærtræer; aldrig siden har jeg set saa lokkende sorte og gule Kirsebær; naar vi skulde forbi dem, formanede Moder altid: „Se nu ned paa Jorden, sé ikke op!“ for at vi ikke skulde falde for den forbudne Frugts Fristelse.

Herrer og Damer kunde jo ikke bade sammen i de Tider, hvor vi gik i Vandet, som Vorherre havde skabt os og ikke kendte til Bade-dragter. Derfor gik det ene Hold i Vandet, medens det andet blev oppe i Skoven for at passe paa Isse. En Gang, da de unge Piger havde Vagt, blev Hesten urolig og vilde ikke staa, men Pigerne gav sig til at læse højt for hinanden i Dickens' „Dombey og Søn“, som de havde medbragt til at fordrive Tiden med, og ved denne litterære Nydelse faldt den iltre Hest til Ro.

Sommerens Glanspunkt var dog den aarlige Klintetur. I Modsætning til nu, hvor man kommer paa saa mange Bilture, var vi glade, naar vi fik den ene Skovtur hver Sommer. Denne gik i Reglen til Kerteminde Klint, hvortil vi havde et Par Mil. Hele Ungdommen fra Præstegaarden skulde naturligvis med og mødte, saa snart vi havde spist til Middag. Vi skulde køre i to Vogne: Torvevognen (den

Vogn, paa hvilken Gartneren kørte Havesager til Odense Torv) og saa en lang, stiv Høstvogn. Saa raabte altid den voksne Ungdom: „De gamle, Ungerne og Maden skal paa Torvevognen og vi andre paa Høstvognen!“ „De gamle“ var Moder og Gane (Fader vilde aldrig med paa de Ture), og „Ungerne“ var Præstens Poul og mig. Vi to Drengene blev saa anbragt paa en Siddefjæl paa Torvevognen, Moder og Gane i Agestolen og den store Madkurv foran hos Kusken. Høstvognen var ved Hjælp af Brædder, Halm og Dækkener indrettet, saa der var Plads til mange. Vi rullede saa ud ad den støvede Kerteminde Landevej, Kuskene slog Knald med Pisken, og Hestene satte i Trav. Men vi fik Tid til at sé os om undervejs, anderledes end man gør i Nutidens Biler, der jager forbi Hus paa Hus, saa Landskabet stadig forandres som paa en Film. Efter et Par Timers Kørsel naaede vi Klinten. Madkurven blev baaret hen til et af Bordene, der mindede om Oehlenschlägers:

Her vil vi sætte os ned ved simple landlige Træbord,
Som af to Pæle bestaar og tvende høvlede Brædder,
Stærkt med Firtommesøm af Snedkersvenden forenet.

Nogle af de unge Mennesker hentede varmt Vand paa Maskinen inde i „Truntchuset“, de unge Piger pakkede Kopper ud af Kurven, Moder bredte Dugen paa Bordet, og snart blev Kaffen skænket, hvortil nødes Søsterkage med Stikkelsbærgelé paa. Saa badede vi, Herterne til den ene Side og Damerne til den anden, hvorpaa der blev leget „Tre Mand høj“ og „To Mand frem for en Enke“, og Skrig og Lystighed hørtes, naar nogen for ikke at blive fanget for ned ad én af de stejle Stier paa Klinten. Imidlertid var Aftensbordet blevet dækket, f. Eks. med kold Kyllingesteg og Rejer og dertil Dagligøl og Saftvand. Og saa gik Hjemturen for sig under Munterhed og Sang og Leg, mens vi saa Sildebaadene fra Kerteminde i en lang Række glide ud af Fjorden til Bæltet.

En Sommer var vi dog ikke paa Klinten, men paa Munkebo Bakke, hvorfra man i klart Vejr har en storartet Udsigt over hele

det nordøstlige Fyen. Paa Bakken var der ikke nogen egentlig Pavillon, men en almindelig Bondegaard, hvor man kunde komme ind og til Nød faa et eller andet. Men hvor var Forholdene primitive paa et saadant dog stærkt besøgt Udflugtssted! Da vi kom derop, spurgte vi Konen, om vi ikke kunde leje en Kikkert. „Jo“, sagde hun, „det kan I saa godt, men der er ingen Glas i ham.“ Da vi senere spurgte, om vi ikke kunde faa noget Wienerbrød, sagde hun kort og godt Nej. „Ja men kan De da ikke sende Bud til Bageren efter noget?“ „Jo, det kan vi nok, men det ka'tte nytte noget.“ „Har Bageren da ikke Hvedebasser?“ „Nej, for han er død.“

Da vi vel var kommet til Maalet, blev det et øsende Regnvejr, saa vi maatte forlyste os i en stor Sal, som var i Gaarden, og vi blev enige om, at vi kunde danse Lanciers og selv synge til; men saa viste det sig, at der manglede en Dame i den ene Kvadrille. En af Studenterne fandt dog paa Raad; han løb ud i Køkkenet og hentede Konen, der stod og vaskede Kopper af. Med Vandplamaser paa Forklædet blev hun under fortvivlede Protester slæbt ind. Der hjalp ingen kære Mor, hun maatte figurere baade i Visitturen og i Kæden i femte Tur; snart rev én Herre i hende, og snart trak en anden hende til den modsatte Side, og med forvirrede Miner lod hun sig puffe hid og did; hun skulde vist ikke begære at komme til at danse Lanciers nogensinde mere. Men vi andre morede os godt paa Regnvejrsturen, selv om vi ingen Udsigt nød hverken med eller uden Kikkert.

Længere Udflugter var derimod rene Undtagelser. En enkelt Gang rejste Moder med mine to Søkende op til en Søster i Aarhuseggen og sejlede direkte fra Middelfart til Aarhus. Hvilket Indtryk denne „farlige“ Sørejse gjorde paa min ca. 10aarige Broder, vidner følgende Dagbogsoptegnelse af ham om: „Havet bruste, Havet bruste, da jeg med min Moder og Søster sejlede op til min Tante Stine i Jylland.“ Min længste Udflugt som mindreaarig var, da jeg blev taget med paa en „Rejse“ til Nyborg pr. Jernbane. Den fyenske Længdebane var den Gang nylig aabnet og havde efter Dronningen faaet Navnet Louise; naar vi hørte Toget fløjte ved Marslev Station, sagde Kar-

lene: „Nu gik Lovisse til Odense“ eller: „Nu piber Lovisse.“ Da Fader en Gang rejste til en Svogers Begravelse paa Bornholm, blev det ansét som en stor Udenlandsrejse.

Skolegang.

Jeg fik allerede i 5 Aarsalderen min første Undervisning; det var hos Gane; naar hun om Formiddagen havde en ledig halv Time fra Køkkenet, blev jeg anbragt ved hendes Sybord, og i en ABC lærte hun mig Bogstaverne. Det voldte mig ikke særlig Besvær undtagen Bogstavet p; det kunde jeg længe ikke huske Navnet paa, hvorfor Gane lovede mig, at naar jeg havde lært dette Bogstav, maatte jeg klippe det ud af Bogen til Straf, fordi det havde været saa svært at lære. Omsider naaede jeg da Maalet og fik fat i en Saks, og jeg har endnu den gamle ABC liggende med et Hul, der markerer det udklippede slemme Bogstavs Plads. Da jeg skulde lære at skrive Tal paa Tavlen, kneb det med at skrive 8 Tallet ud i ét; Gane fandt da paa den Udvej, at jeg kunde skrive to smaa Nuller ovenpaa hinanden, saa kunde de nok foreløbig agere et 8 Tal.

Da jeg havde lært at stave, blev jeg sendt op paa Kvisten i den Stue, som kaldtes Skolen, til Frøken Thomsen, som var Lærerinde hos os. I alle dannede Familier paa Landet, hvor der var Børn, fandtes der som nødvendigt Appendiks til Familien en Lærerinde. Frøken Thomsen var svag og nerveus og talte med spæd, rystende Stemme, men denne sagte og dog bestemte Maade at tale paa, var der noget umaadelig respektindgydende ved. Desuden var hun af den gammel-dags Skole, der forlangte al Ting lært udenad til Punkt og Prikke. Frøken Thomsen slog ikke, naar vi skulde straffes, men hun ruskede Synderen i Armen; og det var frygteligt at blive rusket af hende, syntes vi. En Gang havde jeg dog Fornøjelse deraf: Jeg gjorde mig ikke Umage med at skrive; Frk. Thomsen greb mig saa i højre Arm og ruskede mig dygtigt; men denne stærke Bevægelse med Armen havde til Følge, at Pennen slog en stor Klat i Skrivebogen, som altså Frøken Thomsen selv var Skyld i. En anden Dag gjorde jeg mig

fortjent til at ruskes særlig haardt: Jeg sad og drev med Tavlere-
ningen. Frk. Thomsen sagde saa: „Skynd dig nu, Tiden gaar.“ „Ja“,
sagde jeg, „men Evigheden forestaar.“ Udenfor Skoletiden tog Frk.
Thomsen sig, om end respektindgydende, altid kærligt af mig og
læste Historier for mig af en Billedbog, hvori der stod om nogle
Ænder, at

de dykkede lystigt ned i Kæret
med Hovedet ned og Enden i Vejret;

at den korrekte og pæne Frk. Thomsen kunde faa et saa uartigt Ord
som „Enden“ over sine Læber, selv om det kun var Ænders Bagdel,
der var Tale om, det baade undrede og morede mig.

Da jeg havde gaaet i Skole nogen Tid, blev det bestemt, at Pastor
Strøms Poul, der var jævnaldrende med mig, skulde komme ned og
gaa i Skole med mig. I Begyndelsen blev han kørt til Selleberg i et
Køretøj, som i vore Dage vilde vække Opsigt paa Vejen. Den lille
6aarige Poul, som var indhyllet i en stor grøn Kaabe og havde en
Möts med brun Astrakans Kant og dito Øreklapper paa Hovedet,
sad i den bageste Agestol i en lille Vogn, som kaldtes Rumlekassen.
Paa forreste Sæde sad med rindende Næse en ældgammel Husmand,
„gamle Søren“, som Kusk. Samme Søren led meget af Kulde om
Vinteren, saa lagde han Tømmerne i Skødet og gav sig til at baske
med Armene: Følgen af denne Armgymnastik var, at Tømmerne gled
ud af Vognen, og for at faa fat paa dem igen lagde Søren sig da
frem over Hesten, en lille Svensker, som satte i Galop, og der var
efter Pouls Sigende ikke andet tilbage i Vognen af Søren end hans
store Træsko.

Poul var glimrende begavet; men han lod mig aldrig mærke min
Underlegenhed i Skolen. Kun én Gang følte jeg mig noget reduceret
i Sammenligning med ham: Hans Bedstemoder døde, og da han
skulde til hendes Begravelse, blev den omtalte brune Kant paa hans
Möts overtrukket med sort Flor og ligesaa Øreklapperne. Og da han
hele Vinteren derefter stadig optraadte i samme Sorgepomp, syntes
jeg, at jeg saa saa dagligdags ud i Sammenligning med ham.

Lærerinde Frøken Thomsen

Lærerinde Frøken Suhr

Præstens Poul og hans lille Broder Erik

Line Kogekone

Da Frk. Thomsen blev svagere og næsten aflægs, fik vi en anden Lærerinde, Frøken Suhr, der var en komplet Modsætning til hende. Frk. Suhr var nemlig Grundtvigianer af reneste Vand og lagde derfor ingen Vægt paa Lektielesning; derimod var hun udmærket til at fortælle; og jeg husker endnu, hvor betaget jeg var, da hun første Gang fortalte om Jesu Korsfæstelse; mine Knæ rystede ligefrem, da jeg efter Timen gik ned ad Trappen. Saa smaa som vi var, fandt vi det dog underligt, naar vi efter Tangs Danmarkshistorie skulde bruge de grundtvigske poetiske Gloser i Stedet for de tilvante dagligdags. Skulde vi f. Eks. læse om vore Digtere, maatte vi kalde dem Skjalde: Kongeskjalden Oehlenschläger, Kæmpeskjalden Grundtvig og Hjerteskjalden Ingemann. Paa ægte grundtvigsk Vis skulde vi ogsaa synge tre Gange daglig, skønt ingen af os havde hverken Gehør eller en ren Tone i Livet. Og endda sang vi Vekselsangen om Prinsessen og Gangerpiltten. Da Pouls lille Broder Erik en Gang var kommet for at høre paa os, stak han da ogsaa i et Brøl af Skræk, saa snart han hørte os stemme op med: „Nu titte til hinanden“. Frk. Suhr animerede os flere Gange til i vore Lege at fremstille de nordiske Sagn. Saaledes lagde hun et rødt strikket Halstørklæde paa Gulvet; det forestillede Ild, og saa skulde Poul og jeg agere Rolf Krake og hans Bersærker, og idet vi skrævede over Tørklædet, skulde vi sige: „Den sky'r ej Ild, som over den springer.“ Men det morede os ikke; vi vilde hellere i vore Lege efterligne Nutidens daglige Liv. Forøvrigt var Frk. Suhr ligesom Frk. Thomsen altid god imod mig; hun forærede mig det Dukketheater, som blev mit kæreste Legetøj.

Folkene.

Paa en Gaard som Selleberg maatte Folkene spille en stor Rolle, og ikke mindst Børnene havde meget med dem at gøre. Der var 8 Piger: Stuepige, Kokkepige, Barnepige (eller senere Sypige), Bryggerpige, Mejerske og 3 Malkepiger. Mejersken indtog paa en Maade Førsterangen blandt Pigerne, forsaavidt hun havde det store Ansvar med Smørret. Hun gik om med forgrædte Øjne, naar der fra Køb-

manden kom Bud om, at Smørret var oliet, fedtet, for salt, eller hvad det nu kunde fejle; men saa triumferede hun ogsaa, naar Smørret blev rost, især da Sellebergsmørret et Par Gange fik Præmie paa Mejeriudstillinger. Præmien bestod af Sølvkaffekander; men Mejersken fik naturligvis gode Gaver af Fader som Anerkendelse. Malkepigerne derimod dannede en Pariakaste. Paa Herregaardene kaldtes de spotvis „Malkekomtesser“, og Moralen iblandt dem stod vel nok tidt paa et lavt Standpunkt; det gjaldt om dem, hvad der senere stod i Revuevisen:

Og om en stakkels Pige faar et Barn eller to,
Det ta'r vi her paa Landet med en knusende Ro.

Selv da jeg var en lille, uskyldig Dreng, maa der være blevet indpodet mig Foragt for Malkepigerne; for jeg skal have ytret: „Naar jeg bliver stor, vil jeg være Præst, og saa vil jeg præke for Anc Kokkepige og Dorthée Barnepige om Vorherre og Englene, men for Malkepigerne vil jeg præke Æh! Bæh!“ Disse Malkepiger laa sammen med Bryggerpigen i et meget uhyggeligt Kammer, hvor der ingen Kakkelovn var; men deres Tilhold havde de i Spindestuen ved Siden af; her var der tidt en farlig Kommers om Aftenen, saa Fader maatte op af Sengen i bar Skjorte og ned og jage Karlene ud. De andre 4 Piger boede to og to i noget pænere Værelser, men laa dog i Tospændersenge. Paa Væggen havde de i Reglen nogle kolorerede Madonna- og Helgenbilleder (uden dog at have fjerneste Tendens i Retning af Katholicisme), og paa deres Kommode havde de Kopper med røde Roser og Inscription: „Zum Andenken“ eller „Zum Geburtstag“. Naar de saa havde „Gebusdag“, som de altid sagde, blev jeg bedt ned til dem og nød af disse Kopper et meget tyndt, lysegraat Fluidum, som benævnedes Chokolade.

Af det mandlige Tyende rangerede Gartneren (udtalt Gartnéren) højest. Han havde ligesom Kusken eget Værelse og spiste ikke med de andre Folk, men fik Maden bragt ind i sit Kammer. Det meste af den meget store Have var lagt ud som Køkkenhave, og hver Lør-

dag (om Sommeren ogsaa om Onsdagen) kørte Gartneren til Torvs med Havesager; han „torvede“, kaldtes det, og forud for Torvningen var der stor Travlhed med „Plokning“. Om Fredagen var det da morsomt at gaa ud i Havehuset og sé de mange Torvekurve fulde af Hindbær, Kirsebær, Solbær og Ribs blive læsset paa Torvevognen. Lørdag Morgen Kl. 5 kørte Gartneren saa ind til Odense Torv, og ved 3 Tiden kom han igen og gik straks op til Moder for at aflevere Pengene, som han havde faaet for det solgte; Moder havde nemlig Indtægten af Haven; men Gartneren fik en Sjettedel af det indkomne.

En meget vigtig Person var ogsaa Kusken. Fader, som selv havde været Dragon med Liv og Sjæl, vilde kun have Kuske, der ligeledes havde aftjent deres Værnepligt ved Rytteriet; og han forlangte ogsaa militær Anstand af Kusken. Denne fik saaledes Anvisning paa, hvorledes han skulde banke paa Døren, naar han skulde til Foretræde i Kontoret eller Dagligstuen; han skulde komme ind paa Hosesokker og staa ret indenfor Døren, og naar han modtog en Besked, skulde han ikke svare: „Ja“, men „Ja vel“, og talte Moder til ham, skulde han sige: „Ja vel, Frue!“ Kom der en ny Kusk, sad Fader altid i Begyndelsen hos ham paa Bukken for at vise ham, hvordan (og navnlig hvor skaansomt) han skulde køre Hestene; men havde Kuskene været der nogen Tid, havde de en meget betroet og behagelig Stilling; ja, Kuskene spillede en saadan Rolle, at Fader kunde Kuserækken fra 1855 til 1912, lige fra den Dag han kom til Selleberg, til han døde; han kunde remse op (som det var en Kongerække): Hans 1855—64, Christian 1864—69, Lars 1869—72 o. s. v., og var der Tvivl om, hvornaar en eller anden Familiebegivenhed havde været, sagde Fader f. Eks.: „Det maa have været mellem 1869 og 72, for Lars kørte for os til det Bryllup.“ Men skulde Kuskene have pænt Væsen, saa lod Fader dem ogsaa være pænt klædt. Til daglig var Liberiet kun graat Tøj med rød Vest og en lille Kasket med Sølvtræse om; men til Gala: Lange blanke Støvler, gule, snævre Bukser, rød Vest, blaa Klædesfrakke med blanke Knapper og høj Hat

Gaardens daglige Arbejdere

med dannebrogfarvet Kokarde og bred Sølvtræse, og dertil hvide Handsker. Fader, der ellers var saa bange for at vække Opsigt, vilde alligevel gerne have, at Folk skulde lægge Mærke til hans smukke Køretøj. Og naar da Kusken med den stramme Holdning og de hvide Tømmer i Haanden sad paa Bukken af den kønne lille Glaskarét, som Fader havde foræret Moder til deres Sølvbryllup, og naar de raske, brune Køreheste, der hed Per Olsen og Niels Persen efter de Gaardmænd, de var købt hos, travede henad Vejen, vendte mange sig om og saa efter den Selleberg Vogn. — Foruden den egentlige Kusketjeneste skulde Kusken ogsaa udføre Arbejde i Huset paa anden Maade, f. Eks. pudse Fodtøj, bære Brænde op og staa bi ved Hovedrengøring o. s. v., hvorved han fik sin Gang oppe i Stuerne ligesom Stuepigen; derfor var der ogsaa næsten Tradition for, at hun og Kusken skulde være Kærester; i alt Fald blev de det tidt.

Alle de nævnte Tjenestefolk boede i Kælderen i Hovedbygningen;

men nede i Hestestaldbygningen var der ogsaa to Karlekamre; i det ene boede der 4 Karle og i det andet logerede Staldkarlen, Rasmus Clausen, sammen med de paa Gaarden tjenende Dreng, som han faderligt tog sig af, ligesom han foruden Hestene ogsaa plejede Gaardens Katte, som han gav Mælk at drikke af sine gamle Træsko, og til hvem han udfandt sindrige Navne: en spættet Kat gav han f. Eks. Navnet Spætkato (med Tonen paa første og sidste Stavelse). Begge disse Karlekamre var meget uhyggelige; der var Stengulv, grimme sammentømrede Dobbeltsenge med Halm i og smaa halvcirkelformede Vinduer temmelig højt oppe. Ind fra Stalden trængte stadig Hestelugt, som dog maaske var at foretrække for den Odeur, der ellers vilde have været.

Foruden Karlene arbejdede der ogsaa en Del Husmænd paa Gaarden; nogle af disse boede en halv Mil eller mere derfra. De maatte da staa meget tidlig op og gaa en Timestid, om Vinteren i Mulm og Mørke, saa arbejde Dagen igennem og atter i Mørke, maaske Slud eller Sne, gaa den lange Vej hjem. De fik Kosten paa Gaarden, fik noget Mælk med hjem og af og til et vist Maal Korn til deres Gris; Lønnen i rede Penge var derimod meget lav.

Den ejendommeligste af de gamle Husmænd var Anders Larsen paa Mosen. Han havde været Gardist under Frederik VI og staaet og paraderet, da sjællandske Bønder bar Kongens Lig ind i Roskilde. Derfor var han ogsaa konservativ og Royalist til det yderste; han sagde: „Jeg vil hellere se mine Sønner „skodt“, end jeg vil se dem gaa over til disse Republikanere (Venstre).“ Da han var ca. 90 Aar gammel, gik han paa sine Ben den næsten 2 Mil lange Vej til Kerteminde for at stemme ved Folketingsvalg. Fader traf ham paa Valgstedet og sagde til ham: „Hvorfor er du dog ikke kommet og har kørt med mig? Det véd du jo nok, du kunde saa godt.“ „Nej,“ sagde den gamle stolt, „det skal ikke siges om mig, at jeg stemmer paa Højre, fordi jeg er kommen kørende med Lassen paa Selleberg.“

En anden gammel Husmand hed Hans Christensen (udtalt Hans Kressen); han passede Svinene, og det sagdes om ham, at han un-

dertiden spiste noget af den kasserede Mad, han fandt i Svinetønden. Han Kone hed Stine og hørte til den Slags gamle Koner, som vi Børn ansaa for Hekse; hun saa nemlig uhyggelig ud, hvorfor vi kaldte hende „Bømoren“. Naar vi kørte forbi deres Hus, stod hun ofte i Vinduet og raabte og truede ad os. Det har ikke været hyggeligt for stakkels Hans Kressen at komme hjem til hende; saa havde han det vist bedre henne paa Gaarden hos Svinene. Derfor sagde Konen om ham: „Han har ikke andet Himmerig end Selleberg og ingen anden Gud end Lassen.“

Endvidere var der Jens Harrendrup, hvis Kone, der ogsaa hed Stine, havde været Amme for min Broder. Denne Jens var en Tid Røgter paa Selleberg. Røgterne laa om Vinteren i et Kammer for Enden af Stalden; men naar Køerne var paa Græs, laa de i et Røgterhus ude paa Marken. Et saadant Hus var et lille Træhus paa Hjul; indvendig var der kun lige Plads til en Tomandsseng, en lille bitte Bænk og et dito Bord. Huset kunde altsaa bestandig køres hen i Nærheden af Køerne. En Gang hændte det, at nogle Gavtyve om Natten væltede Røgterhuset, saa Vognstængerne og Døren kom til at vende opad, og de stakkels Røgtere kunde saa ikke komme ud deraf om Morgen, men maatte vente til der kom nogen og bragte Huset paa ret Køl. Jens Harrendrup havde den Ejendommelighed, at naar det blev rigtig varmt om Sommeren, blev han halvt forstyrret og gav sig da til at synge af fuld Hals. Naar det saa var en kvælende Lummerhede, og Jens stemte op med: „Der var en Konge i Lejre,“ blev Køerne ogsaa tossede og gav sig til at bisse med Halen i Vejret. Naar saa den gulbrogede Røgterhund „Judas“ bjæffende jog dem til den ene Side, og Jens Harrendrup med løftet Kæp drev til den anden Side, var alt i Græsmarken i vildt Oprør. Kom da Fader, hidkaldt af Lejresangen, Køernes Brøden og Judas' Glammen derud, skældte han Jens frygtelig ud og erklærede, at han maatte rejse fra Plads og Hus. Men næste Dag kom Stine Harrendrup og græd for Moder, og i Erkendelse af Stines Fortjeneste som Amme blev Sagen ordnet i Mindelighed.

Huskonerne spillede ogsaa en Rolle paa Selleberg; adskillige at dem havde tjent paa Gaarden som Piger, saaledes den gamle Kirsten Smeds i Rudskov, der havde været Mejserske hos Bedstemoder, da de begge var unge. Som ældgammel Kone blev hun ved at gøre hyppige Formiddagsbesøg. Naar hun kom ind til Bedstemoder, vilde hun kysse hende paa Haanden, hvad Bedstemoder dog ikke syntes om, hvorfor hun trak Haanden til sig, men saa tog Kirsten Smeds en Fold af hendes Kjole og kyssede den, samtidig med at hun nejede dybt og ærbødigt. Naar Bedstemoder saa blev træt af Underholdningen, blev Kirsten beværtet med Kaffe og Julekage ude i Køkkengangen.

Og der var den tykke Karen Hendriks fra Hølev, der hvert Aar, „naar Kyllingerne fik Rumpe,“ kom og forærede Bedstemoder en halv Snes af disse Dyr, en Gave, som dog blev mere end gengældt ved andre Gaver. Hun tilbragte saa hele Dagen paa Selleberg og sov til Middag, siddende paa en Stol midt paa Køkkengulvet og dækkende sin fine Kappe med et stort Tørklæde, som hun selv havde medslæbt.

Nævnes bør ogsaa Sofie Rasmus Karen Per Jørgens fra Birkende, som havde været Bryggerpige. Navnet var opkommet saaledes: En Mand hed Per Jørgen, hans Kone hed Karen Per Jørgens; da Per Jørgen døde tidlig, benævnedes Sønnen efter Moderen og kaldtes Rasmus Karen Per Jørgens; hans Kone var saa Sofie Rasmus Karen Per Jørgens; men godt var det, at samme Sofie ingen Børn fik, ellers kunde vi have risikeret en Anders Sofie Rasmus Karen Per Jørgens.

Endvidere var der den nævnte Line Kogekone og hendes Søster, den kønne Ka' Oles, som hjalp til ved Rengøring og vartede op ved Ballerne hos os, og Ka' Skrædders fra Hundslev, og Ma' Fiskers, der opdrættede Ællinger.

Alle disse Husmandsfolk boede i Huse, der udvendig saa idyllisk nok ud; men inde i Stuerne var der flere Steder mindre appetitligt. Vinduerne var spigrede til, saa der kom næsten ingen Luft ind; Vinduesgardiner fandtes ikke; Gulvet var Lergulv og Sengene Alkover med blaataernede Gardiner for; ja et Sted var der endogsaa Trælaager

for Alkoven, saa man om Dagen kunde lukke helt til, at der ikke skulde komme Spor af Lys eller Luft ind til det Bjerg af tykke, udbetrunkne Dyner med Kvaster i Hjørnerne, som laa indenfor. Naar man traadte ind i Stuen, mødtes man af en kvælende Hede fra Kogekakkelovnen, hvor al Maden blev tilberedt, og man veg næsten tilbage for en Lugt, som var en Blanding af mange Lugte, af Tørverøg, Lysetalg, gamle Sengeklæder, branket Flæsk og Børn. Det eneste smukke i saadanne Stuer var de mange Blomster i Vinduerne: Pelargonier, Semperviva o. s. v., der trivedes fortrinligt i den indelukkede, frugtbare Luft. Men heldigvis var der ogsaa Huse, hvor der trods det tarvelige Udstyr var baade hyggeligt og propert.

Nu skal jeg gerne indrømme, at Landarbejdernes Kaar er blevet meget forbedrede, siden jeg var Dreng, at deres Boliger er langt pænere, og at deres aandelige Horizont er blevet stærkt udvidet. Men ét er under Fremskridtene gaaet tabt: Det patriarkalske Forhold mellem Herregaarden og den Kreds af Smaafolk, der omgav den. Disse Mennesker, der saa at sige var vokset op i Læ af Gaarden, interesserede sig for alt og alle dér, og de vidste, at kom de i Nød paa én eller anden Maade, kunde de gaa til Gaarden, saa fik de Hjælp, ikke mindst i Sygdoms Tilfælde.

Et Udslag af det patriarkalske Forhold var det ogsaa, at det var en fast Regel, at naar nogen af Folkene havde tjent mindst 7 Aar paa Selleberg, saa skulde deres Bryllup staa paa Gaarden, og da Tjenestefolk blev længere i deres Plads den Gang end nu, indtraf der adskillige Pige- og Kuskebryllupper i min Barndom. Saa blev Brudeparrets nærmeste Slægt indbudt. Bruden var altid klædt i sort Kjole, uden Slør, men med Myrthekrans. Inden de skulde køre til Kirke, kom hun op til Bedstemoder og bad, om hun vilde gøre hende den Ære at sætte Kransen paa hendes Haar. Til Kirken kørte Brudeparret foran i Wiernervognen med to „Næstekoner“ paa Bagsædet, saa fulgte „Næstemændene“ og et Par andre i Jagtvognen og saa en stor Charabanc og maaske flere Vogne med de andre Gæster samt Gaardens Folk og Husmændene og endvidere Præstens Poul og mig, som

endelig vilde med i Kirke. Efter Vielsen gik alle op at ofre, og vi Drengene var vigtige af, at vi ogsaa skulde med i Offeretoget. Præsten havde forud givet Poul en Mark, som han saa skulde give ham tilbage paa Alteret. En Beskæmmelse var det dog for os, at vi ikke kunde naa op til Alteret med Offeret, men maatte løftes af en Karl. Efter Hjemkomsten var der Spisning ved lange Borde i Folkestuen.

Høst og Høstgilde.

Jeg skal ikke omtale de forskellige Arbejder, som Folkene udførte Aaret rundt, men Høsten maa jeg fortælle lidt om, da den var saa forskellig fra Nutidens Høst. Naar Rugen var ved at blive moden, red Fader fra Hus til Hus og hvervede Mandskab til Høsten. Skulde denne egentlig begynde paa en Mandag, blev der Lørdag sendt et Par Mand ud for at hugge lidt Rug af, for det kunde ikke gaa an at begynde Høsten paa en Mandag. Der kunde i Reglen stilles en 13—14 „Jern“ paa Benene; dertil skulde der saa lige saa mange Optagersker og nogle Mænd til at sætte sammen, saa Personalet i Marken udgjorde ca. 30. Det saa smukt ud, naar den lange Række Mejere gik hen over Marken, svingende deres Leer, mens Optagersken fulgte lige efter i groft, hvidt Forklæde. Men det var et strengt Arbejde at gaa foroverbøjet og gøre de lange Sving med Leen, og for Konerne var det endnu sværere at gaa helt bøjet og binde Halmbaandene, som de selv flettede, om de tunge Neg. Men trods alt var der noget festligt ved Høsten; den var Kronen paa Aarets Arbejde i Marken, og det var morsomt at gaa saa mange og arbejde sammen.

Forrest i Rækken skred Niels Avlskarl med Bryggerpigen som Optagerske, saa de andre Karle, hver med en Pige i Hælene, og endelig Husmændene med deres Koner. Var de kommet til Ende med Skaarret, hvæssede de Leerne, tørrede Sveden af Panden og drak en god Slurk gammelt Øl. Dette Øl bidrog meget til at opmuntre Høstfolkene. Det blev brygget i Marts Maaned og skulde, for at blive godt, brygges, naar Maanen var i Næ. Derpaa blev det tyllt paa store Tønder (7—8 i Tallet), som laa i Ølkælderen, og saa tog man fat

paa det, naar Høsten begyndte, men gemte altid en Tønde deraf til Høstgildet. Det gamle Øl var stærkt og surt, men slukkede Tørsten godt; det blev ført ud i Marken i „Lejler“, osteformede Træbeholdere, som bares i Reb, og som havde to Huller, der tilstoppedes med Trætønde. Skulde man drikke af dem, tog man begge Tødene af og satte Munden til det ene Hul; det andet var der kun for Lufttrækkets Skyld. Men der skulde Øvelse til, for hældede man for meget med Lejlen, løb Øllet ud af det øverste Hul, og man fik det over Næsen i Stedet for i Munden. Lejlerne transporteredes ud i Marken af Gaarddrengene og sattes i Skyggen af nogle Neg, indtil de skulde bruges. De havde Navne; den største hed Selleberg og Nr. 2 Peter efter Fader.

Naar Folkene kom hjem fra Marken til Middag, ringede Avlskarlen med Madklokken, saa gjaldt det for Kokkepigen at have Maden parat. Særlig Fest var der over de Dage, hvor Menuen lød paa Suppe eller Rødgrød. Mellemmaden blev kørt ud i Marken paa Issevoغن af en af Drengene, som saa fordelte de lange, hjemmebagte Rundtenommer Hvedebrød med røget Kød eller Ost paa. Af og til vankede der ogsaa Fedtæbleskiver i Marken. Siddende i en Korntrave nød saa hele Selskabet Maden og fik Snapse til, som Fader selv havde afmaalt i en Flaske, og der lød da mangel Spøg, baade pæn og mindre høvisk.

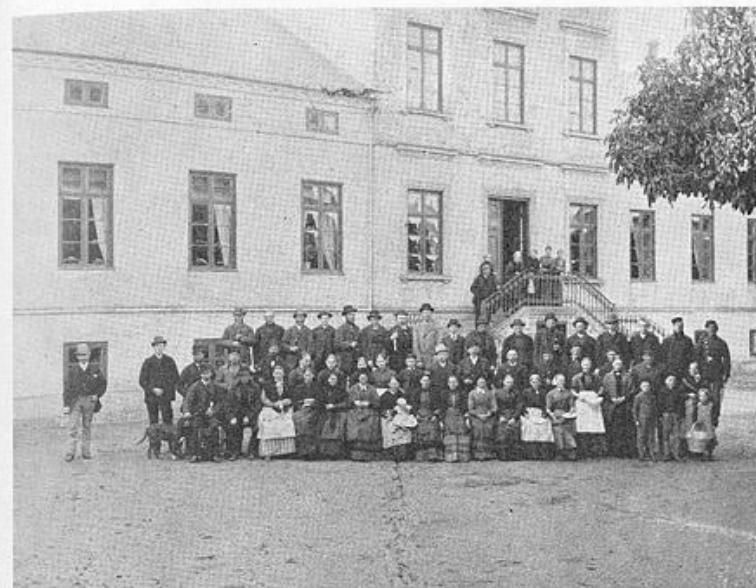
Naar der var ophøstet, marcherede alle Mejerne ind i Gaarden og stillede op foran Hovedtrappen og hvæssede deres Leer; det kaldtes at „hvæsse for Kaal“ og betød, at hvis de ikke blev trakterede straks, vilde de gaa ud i Haven og hugge al Kaalen af. Pigerne maatte da i en Fart frem med varme Æbleskiver for at afværge en saadan Katastrofe.

Ved Indkørselen af Kornet gik det omtrent til paa samme Maade som i vore Dage; kun arbejdedes der ofte meget længere end nu om Stunder, hvor man holder op paa bestemt Klokket. Det hørte ikke til Sjældenhederne, at de blev ved at køre Korn, efter at det var blevet næsten mørkt, saa de maatte have Lygter tændt i Laden. Naar

det sidste Læs var bjerget, vankede der ogsaa et beskedent Traktement, „det lille Høstgilde“.

Det egentlige Høstgilde holdtes derimod først en Søndag i Oktober. Dagen begyndte med Udsmykning af Salen i det gamle Hus, hvor Dansen skulde finde Sted. Denne Sal fremviste nok endnu Spor af fordums Herlighed, men trængte dog i sin forfaldne Tilstand til megen Dekoration for at virke festligt. Havebænkene blev baaret ind i Gaarden og skyllet af ved Pumpen og derpaa sat langs Væggene i Salen. Havedrengene skar Georginer og Aspargestop af og lagde dem i Dynger paa Gulvet i Salen; her sad saa Pigerne og bandt Kranse deraf, mens Karlene slog dem op paa Væggene. En af Pigerne trak røde Hyben og hvide Snebær paa Traade og hængte dem som Guirlander om Armene paa den ældgamle, forgyldte Trælysekrone, i hvis Piber der blev stukket Tællelys. Paa den ene Væg anbragtes et Transparent, hvorpaa læstes Faders og Moders Navnetræk og neden under i mindre Format Børnenes Forbøgstaver G. I. S. Under dette Transparent hang et Kors, hvis fire Arme dannedes henholdsvis af Rug-, Hvede-, Byg- og Havreaks; og under det igen opslog man den største Roe, man havde kunnet finde; alt dette symboliserede, at der var Høstgilde. I et Hjørne af Salen stilledes et Par Korntønder op; oven paa dem lagdes en gammel Dør, hvorpaa der stilledes to Stole, og en lille Trappe stilledes foran; det var Musiktribune.

Medens dette gik for sig i Dansesalen, var der Travlhed i Spisestuen i det store Hus med at smøre Mad til om Aftenen og Natten. Moder havde nogle Huskoner til Hjælp dermed, og Snakken gik livligt. En af Konerne sagde f. Eks.: „Hvis jeg vidste, at jeg skulde dø i Morgen, kunde jeg fortælle meget.“ De andre bønfaald hende saa, om hun ikke, selv om hendes Død forhaabentlig var fjern, dog vilde fortælle lidt af det meget, hun vidste, og hun lod sig da ogsaa bevæge til at berette, at nu laa den og den Pige i Fraugde med et Barn, at nu havde den og den faaet en ny Kæreste o. s. v. Alt Smørrebrødet blev lagt i et Par store Mælkebøtter, som var grønmaledede udvendig med blanke Blikbaand og rødmaledede indvendig.

Høstgildedag

Samtidig stegtes og brasedes der i Køkkenet nedenunder, hvor Gane og Line Kogekone havde travlt. Line havde Dagen før lavet de mange Kødboller (Kløser), der skulde paa Suppen, og det var intet ringe Arbejde; for der beregnedes ca. 14 ret store Boller pro persona, og naar der skulde bespises ca. 60 Personer, blev det godt 800 Boller. Ude paa Trappen til Bryggerset sad en uheldig Pige og rev Peberrod i det uendelige, mens Taarerne paa Grund af den skarpe Lugt ustandselig randt fra hendes Øjne ned i Fadet, hvor den revne Peberrod laa.

Kl. 3 begyndte Gæsterne at komme; disse var først og fremmest enhver, som havde arbejdet paa Gaarden i Høsten; havde man blot været der saa meget som en Dag, havde man ogsaa „tjent Høstgilde“. Men desuden blev der indbudt alle, som paa en eller anden Maade stod i Forbindelse med Gaarden: Skovfogeden, den tykke Claus Bødker, den tynde Per Snedker, Husarsmeden fra Birkende og Land-

posten; de to Musikantere, som skulde spille til Dansen, var ogsaa med til Spisningen.

Mændene var iført langskødede mørkeblaa Vadmelsfrakker og rundpullet stiv Hat. Konerne kom med Tørklæder over Hovedet, da en Hat vilde trykke de fine Kapper. Naar de kom ind i Gaarden, stillede de sig i Grupper under Valnødtræet og smaasnakkede. I det samme kom Fader ind ad Porten fra Sidstgudstjeneste og gik saa hen og bød dem Velkommen og henvendte nogle spøgefulde Bemærkninger til hver enkelt. Saa ringede Kokkepigen med Madklokken, og langsomt, meget langsomt begav Gæsterne og Gaardens Folk sig gennem den lange Kældergang ind i Folkestuen. Her anbragtes Fruentimmerne ved det samme Tværbord, som de havde spist ved i Høstens Tid. Men ved Mændenes to Borde gik det knap saa let med Placeringen, for Etiketten var streng. Der var f. Eks. det, at Gartneren, som ellers spiste paa sit eget Værelse, den Dag spiste med de andre Folk; men han rangerede dog for højt til at kunne sidde som ganske menig paa en af Længdebænkene, nej, han maatte være ved den øverste Ende af Karlens Bord; men der tronedes Førstekarlen Niels Madsen, som ikke saadan kunde stødes fra Tronen. Saa maatte Gartneren knibe sig ind paa den lille, til én Mand beregnede Bænk ved Siden af Niels Madsen, og der sad de to saa næsten paa Skødet af hinanden. Noget lignende fandt Sted ved Husmændenes Bord, hvor Niels Avlskarl maatte dele Æresbænken med Skovfogeden. Efter dem kom saa de indbudte Haandværkere og de gifte Høstarbejdere, og nederst Svinemanden, gamle Hans Chressen. Naar alle omsider var blevet bænket, bar Pigerne Suppen med de mange Boller frem; derefter kom Oksekød med Peberrodssauce, saa Flæske- og Kalvesteg og til sidst Kage (Æble- og Lagkage). Dertil nødes foruden gammelt Øl en meget sød Vædske, der kaldtes „gammel fransk Vin“, og som især Fruentimmerne gouterede. Man spiste langsomt, og man talte ikke overdrevent meget under Maaltidet; dertil var man for optaget af Maden. Samtidig var der Spisning ved et langt Bord oppe i Spisestuen; vi Børn havde nemlig adskillige Kammerater med fra

Odense og Præstegaarden. Naar vi havde spist Suppen, gik Fader lidt ned i Folkestuen for at tale til Forsamlingen og særlig for at takke for godt og trofast Arbejde i Høsten.

Efter Middagen gik alle ud, Kvindfolkene spadserede i Haven, og Mændene gik en Runde i Staldene og saa paa Heste, Køer og Grise med en Interesse, som om de aldrig havde set dem før, og de fleste af dem færdedes dog daglig blandt disse Dyr. Saa ringede Madklokken igen, og man begav sig ind til Kaffe. Derefter skulde Røgterpersonalet ned og fodre, og Malkepigerne skulde malke. Der blev da en Pause, hvor de fleste igen stod og snakkede under Valnødtræet.

Men saa hørte man, at Musikanterne stemte Violinerne i Dansesalen, og snart satte de i med en langsom Vals, og Ballet begyndte med Par i samme Rækkefølge, som de havde gaaet i under Høsten i Marken, altsaa først Niels Avlskarl med Bryggerpigen, saa Gaardens Karle, hver med sin Pige, og til sidst Husmændene med deres Koner. Men Dansen gik kun trægt i Begyndelsen, for Dansegæsterne var ikke kommet endnu. Alle Gaardens faste Folk havde nemlig Ret til at bede hver en Gæst til Dansen og det Traktement, som blev budt under denne. De gamle Røgtere, Staldkarlen og Gaarddrengene brød sig ikke om at indbyde Damer; de solgte derfor deres „Bo“ (Bud = Ret til at indbyde én) til mere danselystne, som gav en Mark eller to for Budet; og saaledes kunde en Karl eller Pige faa fat ikke blot i Kæresten, men ogsaa i andre Venner og Bekendte. De unge blandt Gaardens Folk afventede da disse indbudnes Ankomst, og derfor var der først paa Aftenen en Chance for Konerne for at komme lidt i Vinden. De vilde egentlig gerne danse, men det saa pæneste ud at lade sig nøde. Danserne gik saa hen og greb dem uden at bukke om Livet, idet de sagde: „Kom nu her Ane, saa skal du se, vi to kan skær'en!“ eller: „Op med dig, Stine, du kan nok ta' en Reinländer-polka endnu.“

Efterhaanden kom saa de fremmede Balgæster. Det var ikke anstændigt, om en Dame uden videre gik ind i Salen; nej, hun skulde blive staaende ude i Gangen, til en Kavalér kom og førte hende dan-

sende ind. Og enkelte Damer kunde komme til at vente længe, hvis nemlig Karlen, der havde indbudt dem, var ovre i Folkestuen og spille Kort. Men til sidst fyldtes Salen med dansende. Malkepigerne var nu ogsaa bleven pyntet efter Malkningen. Et Aar havde en af disse mistet et lille Barn lige før Høstgildet; men Barnets Død afholdt ikke Moderen fra Ballets Glæder; dog maatte det markeres, at hun havde Sorg, hvorfor hun hængte en Garnering af sort Flor omkring sin lyse Gildeskjole, og saa dansede hun af Hjertens Lyst hele Natten. Vi skarnagtige Drengene morede os derover og sagde til hinanden: „Gaa nu hen og dans med mater dolorosa.“

Der dansedes først paa Natten kun almindelige Runddanse; men saa raabte en Karl pludselig: „Fire!“ Da vendte alle Parrene og dansede avet (venstre) om. Dansen blev derved langt voldsommere, det blev næsten et helt Orgie: Violinen hvinede, og Hornet, der havde afløst anden Violin, skrattede, Pigerne grove Nederdele med samt de tyndere Skorter indenfor og endelig Bommeskørtet og Uldklokken inderst inde stod om dem som en Ballon eller daskede deres Herrer om Benene; Støvet hvirvledes op, Lysene i Lysekronen osede, blafrede og dryppede; der høstes Skrig af Piger, naar to Par tørnede voldsomt sammen, og Latter af Karle, og der skingrede Hyl af Mopper, som nogle af Huskonerne havde medbragt, og som, naar de blev traadt over Poterne, forfærdede søgte Redning inde under Bænkene; og der lugtede af Sved, Tobak og Øl. Omsider raabtes der igen: „Fire,“ og idet Dansen atter gik i den rigtige Retning, faldt der mere Ro over det hele.

Lidt hen paa Aftenen blev der en Pause i Dansen, saa skulde Lysene i Kronen pudsas; det skulde besørges af den Karl, som først var væltet med et Læs Korn ved Indbjergningen; og naar denne Karl nu besteg en Stol med Lysesaksen i Haanden, maatte han døje mange Spottegloser af det øvrige Selskab. I Pausen gik en Pige om og bød Smørrebød, og efter hende gik en Karl med en Lerpotte med gammelt Øl, som alle drak af uden at tænke paa Bakterier. Dernæst kom en anden Karl med Brændevinsflaske og Snapseglass; han op-

fordrede altid spøgfuldt Fruentimmerne til at tage en Dram med; men de rystede forarget paa Hovedet; det vilde have været en Skandale for en Kvinde at drikke en Snaps. I Pausen underholdt somme Tider Husarsmeden Selskabet med Sang; først sang han Soldater-sange:

I Natten klam og kold
bag Fredericia Vold;

men saa gik han over til det melankolske Repertoire, og staaende foroverbøjet og med stive, sørgmodige Øjne sang han H. P. Holsts:

Naar mit Øje er lukt,
og naar Grønsværet smukt
dækker Graven, hvori jeg skal hvile.

Saa begyndte Dansen igen. Imens spillede Husmændene og nogle af Karlene Kort (Mis) ovre i Folkestuen; de skrev med Kridt Regnskabet paa Bordpladen, og slettede Tallene ud igen med en Æble-skive. Kl. 12 trak alle igen over i Folkestuen til Kaffedrikning, og samtidig saa de yngre Huskoner til deres Spædbørn, som de havde hengemt i forskellige Pigesenge, og som nu kunde trænge til en Taar at drikke.

Efter Kaffen kom der nogen Afveksling i Dansene; der dansedes „Skotsk op og ned ad Gulvet“, hvor Herrerne og Damerne stod i to lange Rækker overfor hinanden. Men det interessanteste var Jernbanedansen: En lille Mand, som altid var med til Gildet, satte sig paa Hug, og saa begyndte han at fare rundt paa Gulvet, stadig i siddende Stilling; og Benene gik saa rask paa ham, som de kunde være Jernbanehjul, og saa hvæsede og spruttede han som et Tog. Endelig fløjtede han, standsede og raabte: „Marslev!“ saa havde alle en Fornemmelse, som de havde kørt med Toget fra Odense til Marslev. En anden morsom Forestilling var Barberdansen: To Karle satte sig paa Stole overfor hinanden og sæbede sig ind og lod, som de skulde til at barbere sig; men saa kom de i Klammeri og gav hin-

anden Lussinger, saa Sæbeskummet sprøjtede langt væk. — Ved 2-Tiden blev der flyttet et Bord ind i Salen, og nu kom Punchen og Æbleskiverne; man sang: „Og dette skal være Hr. Lassen til Ære,“ saa sang man Moders Skaal, saa Bedstemoders, saa Børnenes og til sidst „vort Selskabs Skaal“. Efter Punchen begyndte Husmandsfamilierne at gaa hjem, og naar endelig Pigerne skulde ned at malke, ophørte det hele af sig selv i den tidlige Morgen.

Slutning.

I Foraaret 1877 blev Bedstemoder svagere og svagere. Den gamle Doktor Møller, der havde været hendes Læge i mangfoldige Aar, rystede paa Hovedet, naar han kom ud fra hendes Sovekammer, og sagde: „Det gør dog Indtryk, naar man har kendt et Menneske i lang Tid, saa at se hende ligge saaledes, uden at man kan hjælpe.“ Da jeg for sidste Gang var inde hos Bedstemoder, trykkede hun min Haand fast og sagde: „Aa, jeg er saa syg, saa syg, min Dreng!“ Men 12-Aars Barn som jeg var, tænkte jeg: „Bedstemoder kommer sig saamænd nok igen, hun har jo saa tidt været meget syg,“ og saa løb jeg ned i Skoven og legede; men da jeg kom ind igen, sagde Fader: „Jeg tror virkelig ikke, hun lever Natten over.“ Saa fik jeg en Fornemmelse af, at nu var Døden for første Gang i min Tid ved at gæste Selleberg. Og næste Morgen, den 4. Maj 1877, fik jeg, da jeg vaagnede, at vide, at Bedstemoder var død om Natten.

Jeg var ikke blot betaget over dette, at hun var død, men Tanken om, at der nu var et Lig i Huset, fyldte mig med Skræk. Jeg gik og skottede ængstelig til Døren til Salen, hvor Kisten stod. Paa Begravelsesdagen var der propfuldt af Mennesker baade oppe og nede, og alle skulde de beværtes med Frokost. Det var som paa et Hotel, Folk gik til og fra Bordene, og Lejetjenere for om og satte nye Kuverter frem. Da Fader lukkede Fløjdørene til Salen op, og jeg sammen med de mange Mennesker traadte derind, løb det mig koldt ned ad Ryggen. Salen, som vi havde haft saa mange glade Fester i, hvor var den dog forandret: Midt paa Gulvet stod den sorte Kiste, dækket

med Kranse; der var en kvælende Lugt af Hyazinther og Klor, og en underlig Belysning; Vinduerne var nemlig dækkede med hvide Lagen; langs Kisten stod der floromvundne Kandelabre med Lys, og for Enden af Salen var der indrettet ligesom et Alterbord, hvorpaa der ogsaa var mange Lys, og mellem dem stod Thorvaldsens Kristusfigur ovenpaa Bedstemoders gamle, tykke Billedbibel, som hun saa tidt havde givet mig Lov til at tage ud af hendes Sekretær og se i. Da saa de mange Mennesker istemmede Birkedals: „Jeg fandt en Trøst, da Byrden tungest laa,“ og da Pastor Strøm talte om, hvor svære Bedstemoders sidste Aar havde været, gav jeg mig til at græde, som en Dreng kan græde, d. v. s. hurtigt trøstet igen, og jeg tørrede Øjnene med de sorte Handsker, som jeg „før tilfallet“ havde laant af en Kusine. De gamle Husmænd bar saa Kisten ned ad Havetrappen, hvor Bedstemoder saa ofte havde gaaet med sin hvide Helgolænder paa, naar hun vilde ud at se til sin kære Have; de bar hende fra Haven ud gennem Gaarden, hvor det gamle Valnødtræ, der just stod med store svulmende Knopper, viftede det sidste Farvel, og ud gennem Birkendeporten, der var smykket med nysudsprunget Bøgeløv, og saa kørte Ligvognen hende ad Markvejen op over Selleberg Marker til Birkende Kirke og Kirkegaard.

* * *

Med Bedstemoders Død sluttede et langt Kapitel af Sellebergs Historie. Fra 1826 til 1877 havde hun boet dér. Med hende var l'ancien régime forbi. Og selv om Livet for os unge vel egentlig nu blev friere, saa tænker jeg dog som gammel Mand med Pietet tilbage paa Bedstemoders Tid, hvor hendes Vilje var den afgørende i alt, hvorfor ogsaa hele det gamle Selleberg bar Præget af hende. Da jeg nu er den eneste levende af alle dem, der boede paa Selleberg i hin Tid, har jeg faaet Lyst til at skildre Livet dér for en yngre Slægt. Vel muligt, at jeg har fremstillet mine Børneaar, som om Livet da kun var en lang Række Glæder og Fornøjelser og ikke andet. Det var

naturligvis ikke Tilfældet. Men dels blev „alt hvad som kan saare, hver Torn og hver Taare“, saa vidt muligt holdt borte fra os Børn, og dels har Erindringen jo den kønne Egenskab, at den kaster et forgylgende Skær over Fortiden uden derfor at lyve. Jeg har altsaa følt Tilfredsstillelse ved i Tankerne at søge tilbage til det gamle Hjem, „hvor jeg har Rod, hvorfra min Verden gaar,“ og jeg kan sige som Ingemann:

Hver Krog i hine Stuer,
hver Gæst, som glad drog ind,
hvert kærligt Blik, som til mig fløj,
jeg gemmer i stille Sind.